

ԵՒ

ՄԱՐԿԱՆ ԵՍ ԶԵԶԻ ՄԵԾ ՈՒՐԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՒԵՏԻՍ ԿՈՒՏԱՄ՝: ԴՈՒԿ. Բ. 10:

ՀԱՏՈՐ 17

ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒՊՈԼԻՍ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 28. 1864

ԹԻԻ 214

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տիեզերաց բարոյական և բնական օրինաց մեջի յարմարութիւնը: — Փորձութեան դէմ դնելու է: — Հաւատքի և Գրիտոս: — Ազգայնութիւն առ Աստուած: — Յօվնան և Սողոմոն: — Ազգայնութիւն Սահմանադրութիւն մը, և այլն: — Հանդարտ խղճմանը մը: — Մարգարեութիւնը իբրեւ ապացոյց Գրիտոս: — Նէոսթեան: — Թող տուր մացաւը: — Ստակի կշիռներ կամ հարստութիւն ու նեղ դուռը: — Մաննա: — Պիտանի գիտելիք: — Հրաբուխը: — Մարդոց վայ փորձ մը: — Տղա: — Յամար: — Բարի ազու մը զօրութիւնը: — Աստուածաշունչն և փայտէ կոշիկը: — Երգ եղանակով: — Որն է աւելի գէշը: — «Հունձքի ատենը անցաւ»: — Անկատար կրօնը: — Գրիտոս աղաւաղական: — Կրօնական լուրեր: — Բաղաբաղական լուրեր:

ՏԻԵԶԵՐԱՅ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԵՒ ԲՆԱԿԱՆ ՕՐԻՆԱՑ ՄԵՋԻ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Փիղիգական աշխարհը կառավարող օրէնքներն՝ հոգեւոր աշխարհին մէջ Բնատարանին դրած օրէնքներուն համանման են: Երկիրն բարձրական զօրութեամբ արեգակին յարած է, և կենդրոնական բռնող լուսաւորին բոլորաթիւն իր շրջանը կանոնաւորապէս կը կատարէ, նոյն ամանակին իր քոյր մայրաքաղաքներուն հետ ալ իր հաւասար յարաբերութիւններն պահելով: Իսկ երկրի վրայի բարոյական գործութիւնը մէկ անկարգութեան վիճակէ մ'է: Հոգին առ Աստուած յարող «էջ» բարձրմը կը տրած է, և մարդկային հոգին՝ յանձնասիրութենէ շորժեալ — բուն իր կենդանին վրայ միայն դառնալով — իր ընթացքին մէջ իր ընկերակից հոգիներուն կը զարնուի, ու անոնց շրջանը կը կտրէ, և երկրի վրայի հոգեւոր աշխարհի բոլոր գործութիւնն անկարգութեան կը դարձունէ. գունդերն՝ զիրենք բարեկարգ և երջանիկ շարժման մէջ պահելու միայն կարող բարոյական կենաց և զօրութեան կենդանին հեռուն թափառելով և դառնալով: Հոգիներն այս անկարգութեան անդունդին մէջն էին, երբոր Աստուած՝ հոգեւոր աշխարհին Բնագալը՝ վար եկաւ, բարոյական աշխարհին վերայ լոյս ծաւալեց, և մօտ գալով՝ զօրաւոր մագնիսի մօտենալուն պէս, իր ողորմութեանը քաշովով, իբրեւ խաչեալ Քրիստոս յայտնուած, պնդեց զօրաւոր եղաւ, որ շատ հոգիներ որ խաւարին և կորստեան մէջ կը թաւալէին հեռուն, այն աղգեցութիւնն զգացին, և ետ մղուեցան, և դարձաւ շարժման սկսեցին իրենց կանոնաւոր շրջանին մէջ՝ հոգեւոր գործութեան լուսոյ և կենաց և Արդի բոլորաթիւն:

Թէ որ ազատ գործողութիւն հաստատուէր աւրագանային գործութեան մարմիններուն մէջ, անոնց շարժմանը կառավարող մեծ օրէնքը պիտի զօրացուէր այսպէս: — Դառն + ու քաշը գործողութիւնը պիտի բարձրէր Բնագալը, և + ու քաշը մարմինները պիտի դնէր: — Դոյն զօրացուածքով հոգեւոր աշխարհին մեծ օրէնքը կը արեւի: — Իսկ Տէր Աստուած սիրեալ բու բոլոր սրտովը, և բու ընկերակից սիրեալ բուն ձիգ պէս՝: Երգ թէ որ մէկ մոլորակ մ'իր շրջանէն կտրած դուրս ելած է, անիկա յաւիտեանս թռչելու հեռուն փախչելու վրայ է, և երբեք իր առաջին դիրքը մտնելիք չունի: միայն թէ արեգակը՝ բարձրման մեծ կենդանի կարող ըլլալ մէկ ծանրով մ'անոր ետեւէն երթալ թափառականութեանը մէջ, և այսպէս քանի որ անիկալ մոլորակ իրն մօտենայ, իր բարձրման զօրութիւնն աճելով՝ զանիկա իրեն յարեցնէ և նոյն ատեն կրկին իր նախ

նական շրջանին դարձնէ բերէ զանիկա: Այսպէս էր մարդոյս հոգեւոր աշխարհը. անոր սերն ու փափաքներն օտարացած էին Աստուծոյ, որ հոգեւոր բարձրման կենդանին է, և անոնք բնաւ իրենց առաջին վիճակին չէին կրնար դառնալ, թէ որ Աստուած չմօտենար, և Քրիստոսի անձնուրացութեամբ՝ չարժարանքով ու մահով յայտնուած՝ իր ողորմութեան աճող զօրութիւնով մարդը նորէն իրեն հետ միացնէր սիրոյ զօրութիւնով, որ այսպէս զանիկա թռչուողութենէ ու մեղքէն կարող ըլլար մեկդի քաշել, համաձայնութեամբ և սիրով իր բոլորաթիւն դառնալու յաւիտեան:

Եթէ այս երկիրս կերպով մը արեգակէն կտրուէր, ճամբայ մը չկար զանիկա իր գործութեան մէջ իր տեղն նորէն դարձնելու կարող լոյս այն որ յիշուեցաւ — որ արեգակն իր կենդանական գործութիւնը թողու, և թափառական գնդին մօտենայ, և այսպէս իր բարձրման աճող զօրութիւնով երկիրն իր նախկին գործութեան մէջ դարձնէ: Իսկ արեգակն գործութեան կենդանի այսպէս չկրնար թողու, վասն զի այն ատեն ինքը քանի որ այն կորստի մը քանելու կերպով, բոլոր ուրիշ մոլորակներն իրենց շրջանէն պիտի խոտորէին. գործութեան յարաբերութիւններն պիտի կտրուէին, և բոլոր արեգակնային անտեսութիւնը զոհ պիտի ըլլար, թէ որ արեգակն իր դիրքն և գործութեան մէջ իր յարաբերութիւններն փոխելով՝ ծանրութեան ընդհանուր և հաւասարակշռութեան օրէնքը չպահէր:

Ասեալ բնական տիեզերքին հաստատուած օրէնքներն անկարելի կրնէ որ ուրիշ մոլորակ մ'երկիրն արեգակին դարձնէ ու միջոց ըլլայ: Եթէ ուրիշ մոլորակ՝ երկիրն թափառական պտտած ատենը անոր մօտենար, բարձրման աճող զօրութիւնը այդ երկու գնդերուն իրարու բոլորաթիւն դառնալ պիտի տար. կամ եթէ մօտեցող մոլորակը մեծաքանակ մարմին ըլլար, երկիրն իբրեւ արեգակէն մ'անոր բոլորաթիւն պիտի դառնար: Իսկ այս ասով երկիրն գործութեան մէջ իր տեղն պիտի հաստատուէր, և զօրութեան մէջ իր տեղն պիտի հաստատուէր, և ոչ ալ արեգակին բոլորաթիւն դառնալ կարող պիտի ըլլար, բայց սխալ գործութեան և սխալ շարժման մէջ պիտի հաստատուէր, և այսպէս լուսոյ և տաքութեան կենդանական աղբիւրէն յաւիտեան հեռացած պիտի մնար: Աւտիսակէ կը հետեւի, որ արեգակնային գործութեան հաստատուած օրէնքներուն համեմատ երկիրն բնաւ տեղը պիտի չդառնար, բայց յաւիտեան հեռուն պիտի թռչէր, կամ բոլորովին կործանէր:

Աւտի երկրին իր տեղը դառնալու հնարաւոր ճանբայ մը չկար, եթէ ոչ Աստուած տիեզերաց բնական օրէնքին անձանօթ նարք մ'ինք գտնէր: (Ասիկա, բոլոր անոնք որ կ'հաւատան թէ Աստուած ամենակարող է, և Ինքն է այն օրինաց հեղինակն, կընդունին թէ կարող էր ընել:) Այդ նարքն գործութեան մեծ օրէնքներն պիտի չկտրէր, որոցմէ իր բոլոր մասերուն ապահովութիւնը կախուած ունի բայց բուն արեգակէն երկիրն վերայ բարձրման առաւելեալ զօրութիւն մը պիտի բերուէր, որ բաւական պիտի ըլլար զանիկա զատող գործութեան ոյժը խափանել, և կամայ կամայ իր տեղն: Թէ որ արեգակին մագնիսական զօրութեան մաս մը երկրին հաղորդուէր, յարուստ գործութեան մաս մը երկրին հաղորդուէր, մը պիտի յառաջ գար անոր ու երկրին մէջ տեղն, և այն ատեն չուանն ամբողջաւն կտրուէր, եթէ քաշ

շող նիւթին այդ մարմինը դարձեալ արեգակին մարմնոյն վրայ ելնէր, երկիրն անդրադարձ մղուէր պիտի ընդունէր, և մէկ նոր ու մասնաւոր աղբեցութիւն պիտի ստեղծուէր զինքն արեգակին հպատակութեանն ետ քաշելու: Եթէ, ինչպէս որ ըսինք, արեգակէն զատ ուրիշ մարմին զօրութիւն դար, կամ ուրիշ մէկ մարմնոյ քաշուէր, երկիրն զօրութեան մէջ իր տեղն յաւիտեան պիտի կորսնցունէր*:

Դոյնպէս բարոյական աշխարհին մէջ Աստուծոյ զգալի բարոյական տիեզերքին ունեցած յարաբերութիւններն պէտք է պահուին: Աստուծային օրինաց անհուն արդարութիւնն ու սրբութիւնը պէտք է զեղծմանով խանգարուի: Չեղբերութիւնը վախճանն է մարդը՝ իբրեւ ապստամբաւ մեղաւոր առ Աստուած բերել, նոյն ատեն Աստուծոյ բարոյական կառավարութեան անարատութիւնը պահպանուելով: Երգ՝ «էջ» բարոյական տիեզերքին բարձրման է. և նախընթաց հետեւութեան համեմատ՝ օտարացած մարդը Աստուծոյ դարձունէն անկարելի պիտի ըլլայ, միայն թէ աշխարհիս մէջ Աստուածութեան յայտնութիւնովն՝ որ մարդոյն մեկդի քաշուած սերն իրեն քաշէ, և նոյն ատեն աղբակեցութիւնն հաւատքով հաստատուելէն ետքը, ինքն Աստուածութեան գիրքը դարձեալ կընկնուի, մարդկային աղբն այսպէս կամայ կամայ չհամարուի յարուստ բերուի: Եւ ալ երբոր երկրին բարձրման, ամենն ալ ինքն պիտի քաշուի: Եւ. Բ. 32:

ՓՈՐՃՈՒԹԵԱՆ ԴԵՍ ԳՆԵԼՈՒԷ

Երանելի է ան մարդը որ փորձութեան կը համբերէ, ինչու որ եթէ փորձութեան ընտիր գտնուի, կենաց պտակը պիտի առնէ, որն որ Տէրը զինքը սիրողներուն խոստացաւ: Եւ. 12:

Փորձութիւն բառն երկու նշանակութիւն ունի. 1. Վիշտով փորձուիլ, ինչպէս՝ Եւ. 7ին մէջ: Երանելի է ան մարդը որ համբերութեամբ, խոնարհութեամբ, հաւատարմութեամբ ու սիրով և հաստատութեամբ կը կրէ աստեանի փորձութիւնը: Իսկ այն որ հաւածանքն ու վիշտն հասած ատենը կը նուազի, և Քրիստոսին կը հեռանայ, և աշխարհիս բաները կընտրէ, Քրիստոսի փառաւոր յայտնութեան օրն անկից ամօթ ու նախատինք պիտի կրէ ու պիտի մերժուի:

Փորձութիւն բառին մէկ ուրիշ նշանակութիւնն ալ՝ չարութիւն գործելու հրապարակել է: «Սեղ փորձութեան մի՛ տանիր, հապա չարէն աղաւթ»: Մատ. 2. 13: Ինքնաւորին մէջն Բաղբակին միտքը մասնաւորապէս այս է. անմիջապէս ետեւէն կըսէ թէ, «Չըլլայ որ մէկը որ փորձութեան մէջ է՝ ըսէ թէ, Աստուծոյ կը փորձուիմ. ինչու որ Աստուած չար բաներով չփորձուի, ոչ ալ ինքը մէկը կը փորձէ: Սակայն ամեն մէկը կը փորձուի» իր ցանկութիւններն հրապարակուած ու խաբուած: Համար 13, 14: Ասիկց վախճանը կըսէ, ապօթմըն ենք որ աղաւթնք ասի: Եւ որ մը վրան և կամ ասենք զայն մերժելով ու յայտնելով կընկնուի:

*Այս բացատրութիւններն Աստուածութեան մէջի գործութեան եղանակին յարմարութեամբ չեն, բայց որովհետեւ երկուքն ալ թէ՛ բնական և թէ՛ բարոյական օրինաց հեղինակն է, և որովհետեւ բնականներուն մէջ ծանրութեան քաշումը բարոյականներուն մէջ սիրոյ քաշման հետ կը համեմատուի, բնականին մէջ ի հարկէ կ'աճեն իրար հարմարութեան մէջ Գրիտոսի իբրեւ կառաւարդներ կը բացատրուին:

ենք զանիկա: Կենաց թագն անորն է, որ փորձութիւնը մեղքի առաջնորդած է զանիկա:

«Մարդ ենք, վասնորոյ կը մեղանչենք: Մարդու բնական է մեղանչել, վասնորոյ փորձութիւնը մեղ կը յաղթէ:» Հատերն այսպէս կըսեն, ու ասանկով մեղքը թելթել բան մը կընեն: Բսելու էին թէ, «Մարդ ենք, վասնորոյ արտասուաց, ցաւոց և թշուառութեանց աշխարհի մը մէջ ենք: Մարդու բնական է մեղանչել, վասնորոյ բնութեամբ բարկութեան որդիք ենք (Եփ. Բ. 3): Բնականն մահը կը թաղաւորէ մեր վրայ. մեր հոս տեղի վիճակը թշուառութեանց և վայերու վիճակ մըն է, և վասնորոյ եթէ չփրկուինք, յաւիտեան կրակի մէջ պիտի իյնանք»:

Բայց մենք այնչափ տկար ենք ու Լստուած ողորմած է: Լստուած ողորմած է. յաւիտեան կան փառք իր անսահման ողորմութեանը համար, որ մեր միմիայն յոյսն է: Բայց ինքն իր ողորմութիւնը ցուցուցած է, մեղքէ փախչելու կերպ մը պատրաստելով: Հեշտակն ըսաւ Մարիամին իր Լսմանուէլ Որդին յղանալու ատենը որ անկից պիտի ծնէր: «Ընդ անունը Յիսուս դնես. քանզի անիկա իր ժողովուրդը իրենց մեղքերէն պիտի փրկէ»: Մատթ. Ե. 21: Զէ թէ մեղքին անէծքէն կամ պատիժէն, այլ մեղքէն: Երգարեւ Լստուածոյ ձրի շնորհքով փրկուած ենք՝ հաւատքի միջոցով, չէ թէ մեր գործքերով: Բայց երկու տեսակ հաւատք կայ. կենդանի հաւատք ու մեռած հաւատք: Հաւատք առանց գործոց մեռեալ է: Մեր դատուիլը, վարձատրուիլը, դատասպարտուիլը մեր գործքերուն համեմատ պիտի ըլլայ: Մեղքի մէջ շարունակե՞նք: Հոգ. Զ. 1, 2: Լսանց ճշմարիտ ապաշխարութեան փրկութիւն չկայ: Բայց ճշմարտապէս ապաշխարողը, մեղքը կատէ, կը հեռանայ անկից, անիկա յաղթելու համար Լստուածոյ օգնութիւնը կը խնդրէ, անոր հետ կը պատերազմի, սուրբ ըլլալու կը փափաքի, փորձութեան դէմ կը դնէ: Ով որ թելթելութեամբ մեղք կը գործէ, ապաւինելով որ պիտի ապաշխարէ և թողութիւն դնէ, ճշմարիտ ապաշխարութիւն չունի, և հաւանական չէ թէ երբեք պիտի ապաշխարէ: Կենաց պատկն անանկին համար չէ:

Ե. խորհէ թէ յաւիտեան կենաց խոստմունքը՝ միայն փորձութեան յաղթողներուն տրուած է: Տես ինչ ըսուած է Եսայի եօթը եկեղեցիներուն: Յայ. Բ. 7. 11. 16, 17. 19. 24: Գ. 1. 2. 4. 5. 6. 11. 12. 13. 19—22:

Յիշե՛ք թէ փորձութեան չաղթելն անկից յաղթուիլ է: Յոգ. Ե. 14, 15: Ինչոր անո՞ք որ հիմա դժողքն են, փորձութեան չաղթելովն ինչ հոն գացած են:

Ու երկրի վրայ եկեղեցիին պատահելիք բաներուն հասարակ յայտնութենէն, ուերկնային փառաւոր Երուսաղէմին նկարագրութիւնէն ընկէն յետոյ, Յովհաննէս կը լսէ Յիսուսի՝ վերջին Լստուածորին վերջին խօսքերը՝ որ կըսէ, «Լսա եւ շուտով կուգամ, և իմ վարձքս իմ հետս է՝ ամէն մէկուն իր գործքին համեմատ հատուցանելու»: Յայ. Բ. 11—15:

Բ. փորձութեան յաղթելու համար կրնանք շնորհք ընդունիլ: «Տէրը գիտէ բարեպաշտները փորձութենէ ազատելը, և անիրաւները տանջանքի համար դատաստանի օրուան պահելը»: Բ. Պետ. Բ. 9: Մենք մեծ Քահանայապետ մ'ունինք: «Երգ. մենք որ մեծ Քահանայապետ մ'ունինք երկինքն անցած, Յիսուսը՝ Լստուածոյ Որդին, ամուր բռնենք մեր դաւանութիւնը: Քանզի չէ թէ անանկ Քահանայապետ մ'ունինք՝ որ կարող չըլլայ մեր տկարութիւններուն կարեկից ըլլալու, հապա ինքը ամէն կերպով փորձն առած է մեղքի նման, բայց առանց մեղքի: Ուստի ալ համարձակութիւնով մօտենանք շնորհաց աթոռին առջև, որ ողորմութիւն ընդունինք՝ ու շնորհք գտնենք: Գեղեցիկ եղած ատենը մեղքի օգնելու»: Եփ. Գ. 14—16:

Եսպէս է Լստարանին վարդապետութիւնն ու այսպէս է անոր ըրած յորդորանքը:

Քրիստոնէական փորձառութիւնն ալ այսպէս է: «Ամէն բանի կարող եմ անով՝ որ զիս զօրացուց»: «Երբոր կը տկարանամ, ան ատենը զօրաւոր եմ»: Եփ. Գ. 13: Բ. Կոր. Բ. 9, 10: Տես Պողոս Լաբեալին փորձառութիւնը:

«Բայց իմ մարմինս կը ճնշեմ՝ ու կը նուաճեմ, որ չըլլայ թէ ուրիշներուն քարոզչէս ետե՛ս ինքնս խոտելի դառնամ»: Ա. Կոր. Բ. 27:

Եթէ կարեւոր է սատակ ջանալ մարմինը զսպելու՝ և մարմինն մեղքերը յաղթելու համար, ուրեմն փորձութենէ փախչելն ալ կարեւոր ըլլալու է:

Ըն որ ճշմարտապէս կը փափաքի այսպէս ընել, փորձութեան ճամբուն վրայ չերթար: Եղևար՝ հային ու չար ընկերներու հետ ընկերակցութիւն չընէր: Վտանգաւոր տեղերէն հեռու կը կենայ: Բարեպաշտներուն ընկերութիւնը կը փնտռէ—Լստուածոյ Ժողովուրդին հաւքուած տեղերը կը գտնուի— Ինքզինքն Լստուածոյ խօսքը կարգաւոր և խելով կուտայ— շատ անգամ առանձին աղօթք կընէ— Իր խօսքերն ու խորհուրդները և գործերը կը հսկէ: Կը ջանայ որ նեղ դռնէն ներս մտնէ, նեղ ճամբուն մէջը քալէ, գիտնալով թէ որչափ դժուար է աս ընելը, և ինչ մեծ վտանգ կայ եթէ չընէ:

Բայց մենք պարապ տեղը կաշխատինք փորձութեան յաղթել մեր ջանքերով, ծոմերով, ապաշխարանքներով, անձերնիս խոնարհեցնող գործքերով: Ինչոր ասոնք օրէնքին գործքերն են: Վերջապէս պիտի ստիպուինք աղաղակել, Ինչ խղճալի մարդ եմ ես: Հոգ. Բ. 24: Վստուածութիւն Լստուածոյ որ մեղք յաղթել կուտայ: Քրիստոսի հաւատալով հոգեւոր կըլլանք: Հոգ. Բ. 4. 9. 2. 12—14: Եփ. Զ. 10. 13, 14. 16:

«Երանելի է ան մարդը որ փորձութեան կը համբերէ, ինչու որ եթէ փորձութեամբ ընտիր գտնուի, կենաց պսակը պիտի առնէ, որն որ Տէրը զինքը սիրողներուն խոստացաւ»:

ՀԱՅՏԵՐ Ի ԲԵՐԺՈՍՈՍ

Քրիստոսի հաւատալը կըսէ Յովհաննէս Պրնիան, անոր սա վկայութեանը հաւատալ է. «Լստուած անանկ սիրեց աշխարհը, մինչև որ իր միածին Որդին տուաւ, որ ամէն ո՛վ որ անոր հաւատայ՝ չիորսուի, հապա յաւիտեան կենանք ընդունի»: Մեր մեղքերուն և թշուառութեանն խորին զգացումով, և Քրիստոսի անհուն գերազանցութեանը՝ ամենաբաւականութեանը և մեղաւորներն փրկելու կամեցողութեանը տեսութեամբ, և մեր մեղքերով յոգնած ու ծանրաբեռնեալ Լստարանին մէջ իրեն երթալու մեղ կանչած կերպով, սրտանց ուղեղով ընդունուիլ Տէր Յիսուսէն բուն իր խօսքերուն պէս, և ճանչնալ զինքը իրեն միմիայն մեր Տէրը, տալ անձերնիս՝ հոգիներն և մարմինն իր օրհնեալ թագաւորութեանը իր խօսքով և հոգիով ամէն բանի մէջ, և անկեղծութեամբ ու անխառնութեամբ իրենն ըլլալ և միայն իրենը, և յաւիտեան իրենը, ու փրկութեան՝ շնորհքի և կեանքի համար վստահութեամբ իրեն ապաւինիլ. աս է Քրիստոսի հաւատալը:

Քրիստոս իր Ժողովուրդը սուրբ պիտի ընէ, և անոնց սիրտերն փոխելու և իրենց հոգեւոր վրայ գործելու համար, իր հոգին պիտի դնէ անոնց մէջ: Բայց Քրիստոսի հաղթող ըլլալու համար պայման մը չէ աս: Քրիստոս ինքնիրմէն կուտայ ինքզինքը, ու իր տրուելէն ետքը աս բաները կը շնորհէ:

ԵՊԵՐՆՈՒԹԻՒՆ ԱՌ ԵՍՏՈՒԵԹ

Երեւելի քարոզիչ մը անգամ մը ներդութեան և վտանգի ժամանակ միթարութիւն և մարհանդարտութիւն տալու համար Լստուածոյ ապաւինելուն արգիւնքը բացատրելու ատենը՝ ըսաւ: «Կը յիշէ՞ք Պետրոսը երբոր շղթայակապ երկու զինուորներու մէջ տեղը կապուած էր, եկեղեցին՝ իրեն պատահելներուն վրայ շուարած արտասուագող աղօթք ընելու զգալած էր, քանի որ իր մեծ ախոյեանը իրմէն բաժնուած էր: Երկրի վրայ Լստուածոյ թշնամիները, և դժոխքին մէջ դուրս կուրախանային Պետրոսն իրենց զօրութեանը մատուած ըլլալուն համար: Երկինց հրեշտակներն, որ փրկագործութեան մէջ նախախնամութեան գաղտնիքներուն միշտ մտադիր են՝ Տէրը Պետրոսին հետ ինչ ընելիքը անանկու կիջնային: Երբոր երկինք՝ երկրի և դժոխք կը խորհէին Պետրոսին վրայ, ինչ էին Պետրոսին խորհուրդները: Ինչ կընէր Պետրոս: Ինքը կը ընանար»:

ՅՈՎՆԱՆ ԵՐ ՍՍԶՄԱՍՆԵՐՆ
Յովհանն իր աղօթքին մէջ տանն վեցերորդ ու քառասուններկերորդ Սաղմոսներէն մասեր գործածեց, որոնք իր վիճակին շատ յարմարութիւն ունէին. «Երբոր կոհակներն ու ալքերներն անոր վրայէն անցան, ու կնիւններն գլուխը փաթթուեցան»:

Ինքը ներշնչութեամբ գրուած մատեանին խօսքերէն յիշելով՝ ներդութեան մէջ շատ միթարութիւն գտաւ անոնցմով:

Աղօթք մը շատ գեղեցիկ ու սրտաշարժ կըլլայ, եթէ ուրիշ գրաւոր յատկութեանց հետ մէկ տեղ հոգեւոր Սրբոյ խօսքերէն ալ ըստ պատշաճի մասեր գործածուելու ըլլայ անոր մէջ. և մասնաւորապէս Սաղմոսներն Քրիստոնեայի մը հոգեւոր ամէն վիճակին յարմարութիւն մ'ունին: Ինքը կրնայ ան նոյն լեզուով աղօթք կամ փառաբանութիւն ընել. կրնայ իր ուրախութեան կամ տրտմութեան զգացումներն յայտնել: Սոյն Լստուածային շարադրութիւններն միջոցներ են ամենաբարձր ջերմեանիւթեան. և գրեթէ երբեք հազար տարիէն հետէ աստուածապաշտ հոգիներէ շարունակ զանոնք գործածելով, աղքատութեան մէջ հարստութիւն զգացին. հարստութեան մէջ իրենց հոգեւոր ճշմարիտ աղքատութիւնը գտան: Սիրտը կոտորած եղողներն առանձնութեան մէջ գտնոնք արտասանելով բժշկուեցան: «Երբոր Լստուած հոգիներն զմայելի սիրով զանոնք երգեցին, և մեռնելու վրայ եղող զոյգերուն շրթունքներն զանոնք արտասանելով՝ իսկոյն Լստուածային մատանց մեղմութեամբ մօտենալն զգացին, կնքելու զիրենք երջանիկ քնոյ լուծեան մէջ: Սեղքին ու թըշնամիին վրայ յաղթութիւն ստանալու ժամուն մէջ անոնցմով հառաչանք ընողներն՝ զօրաւոր յուսոյ օրն, իբր թէ հրեշտակաց թեւերու վրայ լամբարձուած վեր ելան: Խաղաղ սիրտ ունեցողներն տա՛ւ ճարի մէջ՝ անապատի մէջ՝ պատերազմի դաշտի վրայ՝ պսակի տակ և գերեզմանի մօտ զանոնք երգեցին: Ընդ գերիին սենեակը մարգարեական ծայրերով լցին, և ան պաշտօնը՝ որուն մէջ թագը ծանրութեամբ կը ձնէր, և գաւազանը միայն տկարութեան նշան մ'էր, քաղցր եղանակներով երջանիկ ըրին: Ընդ կենդանի և բաժնուած հոգիներն գրախտը տանող երկնից կառքերն են:

Աւետարանի համար:

Ազգերնիս Սահմանադրութիւն մը ունեցաւ, և այլ և այլ մարդիկ այլ և այլ կարծիքներ յայտնեցին անոր վրայ: «Այդէլ բան է շեռակը»: Ինչը:—Սահմանադրութիւնը:—Ինտոր է, օգուտ պիտի ընէ, մարդիկը պիտի հրահանգուին, զպարտունները պիտի բացուին. կըրը պիտի բարեկարգուին:—Սահմանադրութեան օգուտը չեմ գիտեր, բայց աղէկ բան է»: Լսանկ կըսէ մէկ կարող:

«Կեցցէ՛ Սահմանադրութիւն, կեանքս կը զոհեմ անոր համար», կըսէ ուրիշ կարգ մը:

«Սիրելիք իմ Սահմանադրութիւն, ես քու կըրեմ—ուր որ երթամ հոն պիտի ելիմ, ուր որ մեռնիմ հոն պիտի մեռնիմ, ուր որ թաղուիմ հոն պիտի թաղուիմ», կըսէ ուրիշ կարգ մըն ալ:

«Մեծ բան է, բայց արժէքը քիչերը գիտեն, աղքատը զեռ ան վիճակին մէջը չէ որ յարմար ըլլայ անոր», կըսէ անդին ուրիշ մըն ալ:

«Ազգիս վախճանական և ճշմարիտ բարեկարգութիւնը Լստարանով կըլլայ, բայց Սահմանադրութիւնը անոր առջեւն ճամբայ պատրաստող մըն է», կըսէ Լստարանականը:

Ե. Զ. Ը.

ՀԱՅՏԵՐ ԽՂՃՄԱՍՆԵՐ

Ինչ քաջութեամբ կրնայ մարդ մը երկրիս վրայ պարտիլ, ամենէն ծանր բեռները տանիլ, ամենէն դժուարին պարտաւորութիւնները կատարել, և ամէն մարդու երես համարձակութեամբ նայիլ, եթէ միայն իր սրտին մէջ հանդարտ խղճմանք մը կը կրէ, որ թէ Լստուածոյ և թէ մարդոց դէմ յանցանքէ զերծ է: Լստուածն ան ուրիշ աղբիւր մը, քաջալեր մը, ներշնչութիւն մը չկայ: Օգալ թէ բնաւ պաշտօն մը զանց առած ու բնաւ մէկ պարտաւորութիւն մը անկատար թողուցած չենք, ասիկա սիրտը յագուրդով և հոգին զօրութիւնով կը լեցնէ:

զանց բան էր, բայց չընդունուեցաւ անանկ ժողովուրդէ մը, որոնք իրենց գերութեան տունին զգայական վայելքներուն կը փափաքէին: «Աս չընչին հացին մեր սիրտը զգուցի է»: Թոմաս Ի. Բ. 5: Ժ. 4-6: Քրիստոս ալ «Հրէից զայլ թաղութիւնն և Յոյներուն յիմարութիւնն էր: Աւ հիմա ալ ամէն մարմնաւոր, աշխարհային մարդոց այնպէս է: Բայց ինչպէս որ ուղիղ ոգւով մանանայէն ամէն ուղղուններուն անիկայ ամենէն աղէկ սնունդը կուտար, նոյնպէս ալ Քրիստոս խոնարհ հաւատացեալին հոգիին մի միայն ապաստանարան մը, ու մշտապէս խնջոյք մըն է:

4. Մանանան միայն բանակին բոլորակը կը գտնուէր: Եւեյ. Ժ. 13, 14: «Նոյնպէս ալ Քրիստոս միայն իր սուրբերուն ժողովքին ու իր եկեղեցւոյն սահմանադրութեանցը մէջ կը գտնուի:

5. Միակ առաւօտուն կը ժողովուրդէր: «Նոյնպէս ամէն առաւօտ հոգեւոր կերակուր ժողովուրդն է Քրիստոսին» նոյն առաւօտ պիտոյին համար: Սաղ. Ե. 35: Սաղ. Ե. 3: ԿԲ. 1-6: ՃԺԹ. 147, 148:

6. Մէն մարդ կը տեսնէր որ մէկ առաւօտ մէջ ժողովածը՝ նոյն առաւօտ կարօտութեանցը կ'օգտէր. բայց ամէն օր նորէնոր ժողովել հարկ էր: Եւեյ. Ժ. 20, 21: Քրիստոսեան ալ իր հոգեւոր կարօտութեանցն համար եղած պիտոյքն ստանալու համար այնպէս ընելու է: Մէն օրնորդելու է զայն:

7. Մէկ բանի մը մէջ Քրիստոսէին փորձառութիւնը Խորայեղացիներէն կը տարբերի: Եսոնք շաբաթէն առաջ կրկնապատիկ կը ժողովէին, և հանգստութեան օրն անկէց ժողովելու համար ելելու հրաման չկար: Եւեյ. Ժ. 23-30: Բայց Քրիստոսէին համար Տէրունի օրը հոգեւոր մանանան մասնաւորապէս ձեռք ձգելու օրն է, որով իր հոգին կը կերակրի, և որով անիկա կը սնանի ու կը մեծնայ:

8. Մանանան դարբեցաւ, երբոր ժողովուրդը «Երկրին պտուղէն կերան»: ՅԵ. Ե. 12: Միջոցներ գործածելով հոգեւոր սնունդ պիտի տրուի մեզի՝ երբ մենք անապատէն կ'անցնինք: Երբոր Քրիստոս երկրին լաւագոյն բերքէն տրուի մեզի, այն ատեն աս միջոցները հարկաւոր պիտի չըլլան:

ՊԵՏԱՆԻ ԳԻՏԵԼՈՐ

ՀՐԱՐԱՆՈՐ

Հրաբուխներն երկրագնդին բնական հետաքրքրական խիստ նշանաւոր իրերէն մէկն են: Եսոնց սկզբնապատճառն ինչ ըլլալն անստույգ է, բայց կը կարծուի թէ ստորերկրեայ կրակի կամ կիզանքի նիւթի գուրս պոռթկալն է որ ատեն ատեն անսովոր գործողութեան կը գրգռուի: Բայց այս ապահովութեան դանքն թէ որ չըլլար, այն բուն զօրութիւններն որ հրաբխային ժայթքումով կը փռնան, հիմակաւ եղածէն խիստ աւելի վնաս պիտի տային: Կը հաւատացուի որ հրաբուխներն քանի մը նիւթեր գուրս կ'ընեն որ տունկերուն և կենդանեաց գոյութեանը հարկաւոր են, որ անոնք երկրիս երեսին վրայ չկրնար պահպանուիլ: Սոյն կարգադրութեամբ՝ չարիքէն բարիք յառաջ բերելու Եստուծոյ իգործ դրած եղանակին մէկ զարմանալի օրինակն ունինք, և թէ ինչպէս գաղափարներն հետ ողորմութիւն կը խառնէ, որ այսպէս իրեն թէ՛ Բնական և թէ՛ Աստիճանական գործողը մէջ մշտնջենաւորապէս կերելի:

Մեք հիմա աշխարհիս մէջ խիստ հաշակեալ հրաբուխներէն մէկ քանին ստորագրենք: Իսլանտիոյ կղզին խիստ շատ հրաբուխ կայ: Հէն Լեոք, այս կղզւոյն հարաւային կողմը, գրեթէ չորս հազար ոտք բարձր է, և ութ դարերու մէջ քանի մը աւելի ժայթքում ունեցաւ. ասոնցմէ ոմանք վեց տարի շարունակեցին: Երբոր ստորոտը շուրջանակի լավայի բերեղացեալ պատ մը քաշուեցաւ: Բոլորովին քրտնաւոր երկիրն հիմա անպատու է, բայց կը սուր թէ առաջներն արգասաւոր և գեղեցիկ է եղեր: Քրիստոս 1814ին այցելութիւն ընող ճանապարհորդ մ'ունեցաւ, որմէ կ'առնուէր հետեւեալ ստորագրութիւնը. անիկա խորունկ երկայն փոս մը տեսաւ, որուն յատակը սեւ հեղանիւթէ լցուած աւազան մը կար: Սոյն հեղուկէն սիւն մը ցցուած կ'երեւէր, բայց իր բարձրութիւնը ծխով ծածկուած էր, որով պատած էր բոլորովին: Եւեյի գիտողութեամբ

թիւնով ստուգուեցաւ որ այս ժայթքումներն ամէն հինգ վայրկեանը անգամ մը կը պատահէր, և երկու վայրկեանի չափ կը տեւէր: Յայտնուէր երեսուն ոտքէն աւելի վեր ելնելն տեսնուած է: «Նոյն ճանքորդը այս կղզւոյն մէջ հրաբխի գործողութեան մէկ ուրիշ զարմանալի տեսարանը կատարագրէ: Ինքը մէկ եղերք մը կ'անգնելով վեց հարիւր ոտք խորութիւն ունեցող փոսի, տանուերկու խոշոր կաթսայի ձեւով աղմի փոսեր տեսաւ որ կ'ընային, ու սոսկալի ձայնով լայն գոլորշոյ սիւներ կը հանէին. տեսարանն ահաւոր էր:

Ս. Ե. Լ. Վափուրդի գաղտնի մէջ կ'ոննաձեւ լեռ մըն է մինակ կեցած, այս լեռանս բերանը ստորագրել անկարելի է՝ ձեւ և տարածութիւնը փոփոխական ըլլալուն համար: 1822ին եղած ժայթքում մը լեռանը բարձրութիւնը չորս հազար երկու հարիւրի չափ ոտքէն մինչև երեք հազար չորս հարիւրի ինչոցուց. հիմա անոր ճիշդ բարձրութիւնն ինչ է՝ չենք կրնար զոռցել. մօտ օրերս ճանրորդի մը խօսքին նայելով՝ հրաբխին բերնի խորութիւնը հարիւր յիսունի չափ ոտքէն շատ աւելի չէ:

Եսոն տան հազար ութ հարիւր եօթանասուն ոտքի չափ բարձրութիւն ունի. և շրջապատն ըստորոտէն չափելով ութսունուեօթը մըն ըլլալ կը հաշուի: Լեռան բարձրագոյն մասն անապատ է, և կ'լիման սառնային. անկէ վար անտառախիտ վայր մը, անկէ անցնելով պողաբեր սահման մը կ'ուզայ, որուն մէջ կայ գիւղաբնակներ՝ գիւղեր՝ և վանքեր առաւ որթիւրով և ձիթենիներով: Պ. Կ. Լ. այլեւայս հրաբխին բերնի մեծ փոսին մէջ պատուածքներ գտաւ թանձր սառ կապած, և սառի կըտորներուն ու բերնին սեպացեալ կողմերուն միջոցէն տաքած գոլորշիներ կ'ընէին: Եսո հրաբուխին մէջ հետաքրքրական երեւոյթ մը կ'ողմնական ժայթքումներէն ձեւացած բազմաթիւ կոնքներն են, մեծերէն մէկն եօթն հարիւր ոտքէն աւելի է բարձրութեամբ:

1831ին Սիկիլիոյ արեւմտեան եղերքին մօտ ծովուն խորութեան մէկ հրաբխի կղզի մը վեր երեւցաւ. և ետքը ծովուն զարնելով քանի մը ամիսէն աւրուեցաւ աներեւոյթ եղաւ. տեսնողներ եղան որ վկայեցին թէ ծխի սիւններն՝ ծովուն մէջ ընկած տաք ածուխներն ու փոշիներն՝ որոտունք և կայծակներն՝ շքեղաձեւ ծովային թաթառներն մէկ վեհմ տեսարան մը կը կազմէին: Սթրամբոլի Սիկիլիոյ եղերքին մօտ ուրիշ հրաբուխ կղզի մը, լոկ ցրուած ժայռ մ'է ծովէն. անոր կողմերէն վար ծովը վազող հալած նիւթը ձկներն կ'ապանէ և կը խաշէ, որ նոյն լեռան ստորոտը բնակող ձկնորսներն կուտեն երբեմն. այս հրաբուխը բնաւ չդադարի:

Եսոյ մէջ՝ որչափ որ հետազօտութիւն բրած ենք, երեւելի հրաբուխ չենք գտներ, նոյնպէս ալ Միքիլիէի մէջ: Քամաթթայու մէջ՝ հարաւային ծայրը—եօթն հրաբուխ կայ միշտ վառուած: Ճաբոն մէկ քանի հրաբուխի բերաններ ունի: Ճապոն հրաբուխի լեռներուն նոյն իսկ վառարան մ'է, որոնց ոմանք տակաւին գոլորշի և ծուխ կը հանեն:

ՄԱՐԻՆՈՅ ՎԵՐՑ ՓՈՐՁ ՄԸ

Պատմը մէկը, որ ուրիշներուն պակասութեանցը վրայ շատ կը խօսի, ու միանգամայն զանոնք պատճառ բռնելով՝ իր բրածները թիթեղուցներու կամ ոչնչացուցներու կը ջանայ. աս բնաւորութիւնը յայտնի ապացոյց մըն է, թէ ան անձը ինք ուղիղ մէկը չէ. և դուրսէ անոնցմէ աւելի յանցաւորը ինքն է: Երբեք չտեսայ ես ասանկ բնաւորութեան տէր մէկ մը, որ ինքը զոռուաւոր, խոհեմ, բարեսէր, հաւատարիմ և վերջապէս բարեպաշտօն ու առաքինի մէկը եղած ըլլար. ոչ երբեք, այլ ասոր հակառակ՝ դժէշ բարոյ, անհամբեր, յիսկալ, նախանձոտ, հպարտ, ագահ, և: Ինչո՞ք. քանզի ուրիշներուն պակասութիւնները միայն իր աչքին առջև ունի, և ի՞նչպէս իրեններ տեսնէ. ուրիշն ծուռերը գտնելէն զլուս վեր չառնէր, որ իր ծուռերը քննէ ու շտկէ: Եւ ո՞չ ահա միշտ կերելի աս փորձը բուն իսկ Յիսուս Քրիստոսի շաւիղներէն խոտորողներուն վրայ: Բնաւ չտեսայ ես մէկը, որ իր՝ Եւտարանին ճշմարտութենէն գէպի իր առջի մերժած ճամբուն դառնալուն մեծ կեղծաւորութիւնը ու ամբարշտութիւնը արգարացունելու ջանացած ատենը, եղբայրներուն պակ-

սութիւնները պատճառ չընէ: Բայց ի՞նչ ողբալի չըմեղութիւն. մարդիկ սխալական են. Թող անոնք յանցաւոր ըլլան, Թող այս ինչ գէշութիւնը բրած ըլլան, կամ այն ինչ չարութիւնը գործած ըլլան. բայց Տէր Յիսուս ի՞նչ ըրաւ. անոր վրայ ինչ տեսան, իր անկէ ալ կը զայլաթաղէ: Ուրեմն բուն ահա օրհնեալ զրկէն իրենց աս հեռանալը կը ցուցունէ, որ առաւելագոյն յանցաւորը ու գաղափարութեան արժանին իրենք են. քան թէ անոնք՝ որոնք որ պատճառ բռնած են իրենց զայլաթաղութեանը: Քարի մարդ մը՝ որ Եստուծոյ վրայ ունի իր մէջը, ու Յիսուս Քրիստոսի սէրը անկեղծ հաւատքով, ոչ թէ կը զայլաթաղէ ուրիշին պակասութիւններէն. այլ աւելի զգոյշ կը ըլլայ Եստուծոյ շնորհքով, խորհելով թէ ի՞նչպէս գիւրագայթ է մարդոյ բնութիւնը, ինչպէս դիւրախաբ են սրտերը: Եւ եթէ երբեք խօսելու ըլլայ իր եղբորը կամ ընկերին պակասութեանցը վրայ, կարեւոր պատճառներէ ստիպեալ կը խօսի. և ան ալ սուրբ վախով մը և միանգամայն սրտացաւով ու հառաչանքով:

Արդ՝ ո՞վ իմ սիրելի ընթերցողս, դուն ո՞ր հագիւն ես. ուրիշն յանցանացը վրայ շատ խօսողներուն դասէն, թէ քու անձիդ վրայ և ուրիշ օտակար բաներու վրայ միշտ խօսելու պատրաստ ու յօժար եղողներէն. օտարի՞ն պակասութիւնները քննող ես՝ թէ քու կը. ուրիշը դատող ես՝ թէ ինքզինքդ: Եւ երբոր կը տեսնես կամ կը տեսնողդ մէկ անկարգ ու անվայել ընթացքը՝ ի՞նչ զգացում կ'ունենաս. կըղզաս խորին ցաւ կամ տրտմութիւն սրտիդ մէջ, և կ'աղօթես անոր համար քու առանձնական պատեհ հոգիւնովդ. և կը ջանաս թէ որ կարելի է զանկէալ ուղղութեան բերելու հեղուկութեան հոգիով. և քու անձիդ ալ զգուշութիւն կ'ընես որ չէ յնաս: Ե. Ե. Ե.

Եւտարանին համար:

Գրք. Ժ. 16: «Եւ Պօղոս Լ. Թէնքի մէջ անոնց սպասելով իր հոգին անհանգիստ էր ներսիդին, վառ զի քաղաքը բոլորովին կ'ապաշտութեան մէջ ընկղմած կը տեսնէր»:

Պօղոս Լ. Թէնքի մէջ մարդու կըստաւոր որ իրեն ընկեր պիտի ըլլային. ինքը ան միջոցին քաղաքին կ'ապաշտութիւնը՝ անապաշտութիւնը ու ծղլի հետաքրքրութիւնը կ'ընէր, ու աս բանը զինքը անհանգիստ կ'ընէին: Մենք ալ անհանգիստ կը լլաւնք մեր քաղաքին կամ մեր աղօթքի մէջ գտնուած անկարգութիւնները տեսնելով, երբոր կ'ապաշտ աղօթելով Սուրբ Հոգիին համար:

Ճշմարիտ աղագասէրը կամ մարդասէրը անհանգիստ է, ի՞նչ բաներու համար, և որոնց վրայ: Կտեսնես ան խուռն բազմութիւնը որ արեւցութեան անառակութեան տուած են ինքզինքնին Տէրունական սուրբ օրերուն մէջ կամ օրերը. անոնց վրայ անհանգիստ է: Իր մտքին մէջ կ'ափսոսայ ըսելով՝ «Մարդիկն են (թէ օրտով թէ գաւառութիւնով) մոլորիւն կ'ընեն»:

Կտեսնես ան անգղուշ մարդոց բազմութիւնը որոնք ուր կ'ենտուին՝ չեն գիտեր, ի՞նչ բանի հաւատալին՝ ինտոր պղերին չեն գիտեր, ու հիմա որ մօտ է փրկութիւնը, մօտիկ է վերջին դատաստանը՝ ուսկից որ կ'ախուսէ և մեր յաւիտենականութիւնը, կ'ծածաղեն՝ կը խաղան՝ կ'մեղանչեն որ կորուսին, անոնց վրայ անհանգիստ է:

Կտեսնես ան բազմաթիւ անձինքը՝ որոնք գիտեն ի՞նչ է, ու կ'առնեն ո՞րն է ճշմարտութիւնը, բայց չեն հնազանդիր անոր. անոնց վրայ անհանգիստ է:

Կտեսնես ան դրացիները որ իր շուրջն են և տգիտութեամբ ու չարութեամբ կ'ապրին:

Եսոնց համար անհանգիստ է:

Կտեսնես ան եղբայրները և քոյրերը՝ որոնք իրենց անկարգ վարմունքովը արգելք եղած են Եւտարանին. որոնք կ'սմեն «Տէրոջը գաւաթը դեւերուն դաւաթը», կ'վայելեն Տէրոջը սեղանէն և կ'ուզեն վայելել դեւերուն սեղանէն ալ:

Եսոնց համար անհանգիստ է:

Եսոնց համար կ'աղօթէ, անոնց հետ կ'խօսի, ու կ'աշխատի անոնց մէջ:

Աղագասէր եղբայր, աս բաներուն վրայ ալ անհանգստութիւն մը զգացած ունի՞ս օր մը:

Ե. Ե. Ե.

ՏՂԵՑՈՅ ՀԱՄԵՐ

ԲԱՐԻ ՏՂՈՒ ՄԵ ԶՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Երբոր այն դպրոցը բացի», ըսաւ Պարոն մը՝ դաստառութիւն ըրած մէկ դպրոցին վրայ խօսելով, «շուտով տեսայ որ մէկ բարի տղայ մը կար անոր մէջ. շատ քաջայայտ նշաններով տեսայ ես զանի: Երբոր դուրս կենէի եւ յանկարծ ետ կը դառնայի, այդ տղան միշտ ուսման պարտաւոր էր ճիշդ իմ հոն եղած ատենին պէս, բայց ընդհանուր շնչուն մը եւ միւս տղոց երեսունն վրայ չարութիւններ կերեւէին: Իմացայ որ ինքը կը փախար տղայ մ'էր ու եկեղեցւոյ անդամ. ինչ որ պատահէր իրեն ինքը բարի կացութեան մէջ կը դառնար:»

«Արիշ երկու տղաք ալ կային, որոնք կուգէին բարի վարք ունենալ, բայց երբեմն կ'ոտնէին ճամբանին: Այս երկուքը սկսեցին Սիսակին նայիլ, եւ տեսայ որ անոր օրինակովն ասոնք շատ զօրացան: Սիսակը ինչպէս որ սկզբունքով հաստատուն էր, նոյնպէս ալ ընտանեկանութեամբ սիրելի էր: Այս երեք տղոց վրայ բոլոր աշակերտներն սա դաղափարն ունեցան, թէ անոնք բարեկարգութեան եւ կառավարութեան պաշտպան են: Մէկ տղայ մը՝ ու ետքն ուրիշ մը կամաց կամաց անոնց հետ բարեկամացան: Օրով եւ չար տղոց յիմարական խաղերն ալ ընդհանրութեան հաճելի չլլալ սկսեց. այն խաղերն առաջուան պէս չէին կրնար զանոնք խնդացնել: Մէկ ընդհանուր հնազանդութիւն եւ ուսման մտադրութիւն ընել մը կը շարունակէր: Վերջապէս դպրոցին վրայով հասարակաց կարծիքը գեղեցիկ փոփոխութիւն մը ստացաւ, վատահամ ըսաւ դպրոց մ'ըլլալէն բոլորտիքը գտնուած բարեկամութեան մէկն եղաւ. եւ այդ տղան Սիսակն էր այս յեղափոխութեան գործոյն մէջ մեծագոյն մասն ունեցողն: Միայն չորս կամ հինգ տղաք դուրսը մնացած էին, եւ անոնք ալ վերջապէս վերադարձան: «Այո», ըսաւ վարժապետը, «այս բանը որ զիջուի եւ բարեփոխ տղան մը զօրութիւն նոյն էր որ եղաւ: Ինքը կատարեալ մարդու պէս իր սկզբանցը վրայ հաստատ էր, եւ անոնց միջոցով ինքը զօրաւոր եւ փառաւոր մարդ մ'եղաւ:»

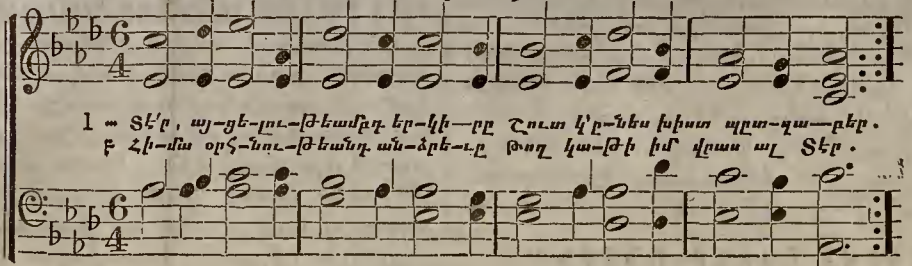
ՄԱՍՆԱԿԱՆՈՒՄԻ ԵՒ ՓԱՅՏԻ ԿՈՅՆԸ

Սկսել թէ 40 տարեկէն 'ի վեր է որ հարիւրաւոր դրատարածներ Գաղղիոյ մէջ կը պտըտին, եւ սերմանացանին նման Լատուիոյ խօսքը բոլոր երկրին վրայ կը ցանեն: Լատուիոյ ձեռքով գրեթէ 3 միլիոն Լատուիացիներ եւ Լեւտարան տարածեցաւ Գաղղիոյ մէջ. եւ որչափ որ սաստիկ կղերք այս գործին գէտ կը քարոզէ եւ կը պատերազմի, սակայն եւ այնպէս Լատուիոյ պաշտպանութեամբ մինչեւ այս օրը յառաջ կ'երթայ:

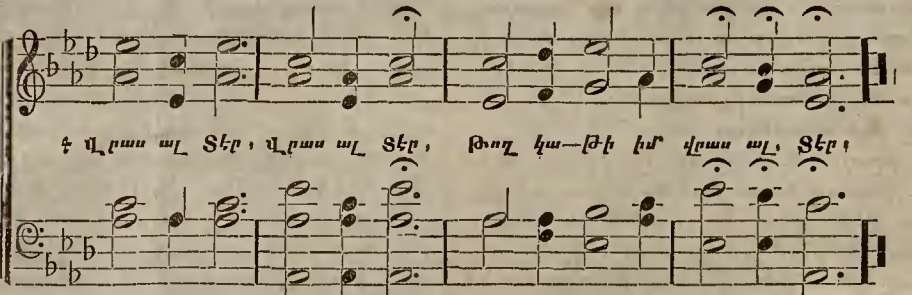
Երկէ քանի մը տարի յառաջեղաւ որ այս գրատարածներէն մէկը օր մը յոգնած կ'աթոյնէր գիւղ մը հասաւ, զոր յառաջ ամենեւին տեսած չէր ինքը, բայց ուրիշ մէկը տարի մը յառաջ եկած էր հոն: Լատուի մէկ տան զատ զատ այցելութիւն ընելը չքսկըսած՝ գիւղին սրճարանին առջեւ նստաւ աթոռի մը վրայ՝ հանգչելու, եւ զովանալու համար բան մը խմելու: Այս միջոցին ճիշդ գէտ մը տան մը մէջ երկու մարդիկ սայլ մը կը բռնաւորէին ամէն տեսակ կաշ կարասիքով: «Կայիս որ յանկարծ մէկ պառաւ կ'իւն մը ներսէն դուրս վազեց աճապարելով, եւ մեծ անհանգստութեամբ եկաւ բեռնոց մարդոց՝ ինքեցի որ կենան, չեռացնեն սայլը, որովհետեւ բան պակաս է. եւ նոյն ատենը բարձր ձայնով կը կանչէր, Եւս Լատուիացիներ եւ փայտէ կոշիկս, ա՛խ Լատուիացիներ եւ փայտէ կոշիկս: Չեմ գիտեր ասոնք ուր են, կը փնտռեմ, կը փնտռեմ, չեմ գտնիր. բայց անշուշտ հոս ըլլալու են: Երթալու չէք ամենեւին, մինչեւ որ զանոնք գտնեմ:»

Լատուիացիներն եւ փայտէ կոշիկներն մէջ աւանակ զարմանալի համեմատութիւն մ'ընելն, եւ այս երկուքին ալ մի եւ նոյն արժէքը տալը՝ մեր գրատարած բարեկամին վրայ մասնաւոր տպաւորութիւն մ'ընաւ, մանաւանդ անոր համար որ իր տեսութեանը նայելով այս երկու բաներն մէկ մէկու հետ ամենեւին վերաբերութիւն չունէին: Իսկ կենդանաւորան պէս նոյնպէս ամուրձայնով կը հարցընէր եւ կը փնտրէր, անանկ որ մարդիկը պարտաւորեցան բեռը վար իջեցունելու միայն այս երկու կտոր բանին համար, որք երեւութիւն նայելով իրենց

ՕՐՈՒ ՄԵՐ ՏԵՐ

1 - Տէր, այցելութեամբ երկիրը շուտ կ'ընեն խիստ պարտաւոր. Բոլոր կաթի իմ վրաս ալ Տէր.

2 - Վրաս ալ Տէր, Վրաս ալ Տէր, Բոլոր կաթի իմ վրաս ալ Տէր.

2
Մի անցնիր ինծմէ, ո՛վ Հայրըս,
Կորսուածս դուն փնտռէ՛.
Չրիապէս ներք' մեղքերս,
Գթութիւնդ ինձ պարգեւէ՛.
Ինձ ալ Տէր,
Ինձ ալ Տէր,
Գթութիւնդ ինձ պարգեւէ՛:

3
Մի անցնիր ինծմէ, փրկիչս,
Քեզ սիրեմ, քեզ յարիմ.
Քաղցր ձայնդ լսէ ականջս,
Օ, իսկանչէ՛, քեզ հետեւիմ.
Օ, իսկ ալ Տէր,
Օ, իսկ ալ Տէր,
Օ, իսկանչէ՛, քեզ հետեւիմ:

4
Ուրիշներ քու ձայնդ լսեր են,
Եւ գտեր են փրկութիւն.
Քու ջերմ հոգի ընդուներ են.
Տուր ինծի ալ օրհնութիւն.
Ինձ ալ Տէր,
Ինձ ալ Տէր,
Տուր ինծի ալ օրհնութիւն:

5
Թէ եւ քեզ շատ հեղ մոռցած եմ,
Սուրբ Հոգի, մ'անցնիր ինծմէ.
Քեզ մեղքովս վշտացուցած եմ,
Ո՛հ, ներէ՛ եւ զիս փրկէ՛.
Օ, իսկ ալ Տէր,
Օ, իսկ ալ Տէր,
Ո՛հ ներէ՛ եւ զիս փրկէ՛:

տեղով աչքին մեծ յարգ ունէին, քան թէ բոլոր միւս կաշ կարասիքը: Բաները մէկիկ մէկիկ վար առնելու միջոցին, գրատարածը՝ որ անշուշտ ամէն բանէն աւելի Լատուիացիներն պատճառաւ հետաքրքրութեան մէջ ինկած էր, չկրցաւ ինքզինքը բռնել, զնաց կնիանք քով եւ ջանաց անոր անհամբերութիւնն ու անհանգստութիւնը սակաւ ինչ մեղմացնել. ու հարցուց թէ ի՞նչպէս եղաւ որ այս երկու բաներուն վրայ մեծ արժէք կը դրնէ, եւ տեսնուածին նայելով մի եւ նոյն արժէքը:

Գիտե՛ս ինչու համար, ըսաւ կինը. կեցիր որ քեզի ըսեմ:
Լատուի այս երկուքին բան չեմ կրնար ընել: Լատուիացիներն. կարծեմ թէ, բարեկամ, աս քեզի անծանօթ բան մըն է. Լատուիացիներն որով իմ հոգիս աճում կ'ստանայ, ան է որ կենաց հայր իր մէջ կը պարունակէ: Երկէ ետեւ ըսկըսաւ կրցածին չափ գրատարածը համոզելով Լեւտարան կարգայ, եւ այլ եւ այլ տեղերէն վկայութիւն բերելով ջանաց ցուցնել՝ որ եթէ փրկութիւն ստանալ կուգէ, պէտք է որ Լատուիացիներն մը գտնեն Լատուիոյ խօսքը սովոր եւ պահէ:

Բարեկամս, հարցուց գրատարածը կնոջ: Բարեկամս, քաւ լիցի, կանչեց կինը բարկութեամբ մը, եւ Լեւտարանական եմ. իմ հաւատքիս կանոնը Լեւտարանն է, իմ կրօնքս Լատուիացիներն է: Բարեկամս կնոջը ինչ են՝ չեմ գիտեր, միայն այսչափ ըսած եմ, որ ասոնք Քրիստոսի Հաւատարմող ամբարիշտ մարդիկ են:

Գրատարածը այս ըստածներէն որոշ հասկըցաւ թէ իր հետը խօսողը Լեւտարանին պահանջանքին պէս Քրիստոսեայ մըն է. միայն թէ ինչ օգուտ որ չկրցաւ իմանալ զեռ փայտէ կոշիկն ասոր հետ ինչ վերաբերութիւն ունենալը, ասոր համար հարցուց. Իայց փայտէ կոշիկներդ ինչ առ չուրթիւն ունին ասոր հետ:

Փայտէ կոշիկներս, կանչեց կինը, առանց ասոնց չեմ կրնար մեր ժողովքներուն երթալ: Ինչպէս պիտի կրնամ սա մեր գէշ ճամբայներուն վրայ քայլել առանց ասոր: Իայց դուն անշուշտ տեղեկութիւն չունիս մեր՝ սա մօտի գիւղին մէջ ունեցած ժողովքներնու վրայ: Ան կը ժողովուրդ

մեր չորս, հինգ եւ երեքս ալ աւելի անձինքս մէկտեղ, Լատուիացիներն կը կարգանք, եւ կարգացուածին վրայ կը խօսի ամէն մէկը իր կարողութեամբ չափ: Կրնամ ըսել որ ամենեւին տուն չեմ դարձած առանց Լատուիացիներէն նոր բան մը սովորելու կամ գոնէ մէկ տուն մը աւելի պարզ հասկընալու. եւ վերջապէս աղօթք կ'ընենք: Այս ասոնք պատուական ժողովներ են, ժողովք եղած օրը մեղմէ մէկն ալ տունը կ'ենալ չուզէր: Իայց առանց սա կոշիկներուն անկարելի է հոն երթալ, եւ ինձի պէս աղքատ եղող մէկը ամէն իժիթ չկրնար ծախսու առնել ասանկ բան մը:

Հազիւ թէ այս խօսքերն ըսած լմնացած էր՝ մարդոց մէկն փոքրիկ սնդուկ մը բանալով պոռաց, Եւս Լատուիացիներ: Լատուի վրայ ուրիշ ծրար մըն ալ վար առաւ բացաւ, ու նայիս որ փայտէ կոշիկներն ալ ասոր մէջ գտնուեցաւ:

Այն ատեն կնիանք սիրտն հանդարտեցաւ: Իայց գրատարածը, որուն հետաքրքրական բան մ'էր այս Լեւտարանական Քրիստոսեայ վարժութիւնը, օգնեց բեռները կապելու եւ բառնալու, եւ քիչ մը տեղալ հետք երթալով՝ տեսաւ թէ ինչպէս Լատուիացիներն հոգւոյն մէջ շնորհաց ճամբարի գործ մը սկսած է, եւ ան ալ մի միայն իր խօսքը կարդալով:

ՈՐՆ ԵՒ ՄԵԼԻ ԳԻԹԸ

Երեկ կաղ տղան մը ետեւէն քալած ատենս կը խորհէի թէ ինչո՞ւ գէշ բան է կաղ ըլլալը: Կաղն ի կաղն երթալ՝ քանի որ ուրիշները կը քալեն. ուրիշներուն վրածած ատենը՝ ետ մնալ, բազմութեան մէջէն զատ մնալով քալել. ցորենները ցաւով ու գիշերները յոգնածութիւնով անցընել. խղճացուիլ, կամ ծաղր ըլլուիլ:

Ճիշդ նոյն միջոցին փողոցին դիմացէն բարձր ձայն մը ու խնդալ մը լսեցի: «Կայիցայ ու տեսայ որ ուրիշ գայի ի գայի՝ քալող տղայ մը կար, բայց կաղ չէր, այլ խառն: Կաղ տղան համար ունեցած զգացումն շուտով փոխուեցաւ: Վերջապէս իմ խղճալուս քիչ կարօտ էր անկիւս, բայց խմած տղան շատ: Մարմինը պիտի ձգուի քիչ մը ետքը, մահը պիտի աղապէ կաղ տղան իր

ԿՐԾՆԵՐԻՆԻ ԼՈՒԿԱՆԻ

Խնդր անխառն մարմինն : Երկինքը անհիշյալ կա-
տարեալ պիտի ըլլայ, ինչպէս որ մեր Երկնաւոր
Հօրը առջեւ կեցող հրեշտակները կալ չեն :
Բայց հոգին յաւիտեան կապրի, ու անոր վրայ
եղած արատը վախճուելու բան մըն է : Միայն
Վրիստոսի արիւնը կրնայ անհիշյալ մաքրել : « Ե-
ղէկ է քեզի կալ մտնել կեանքը, քան թէ եր-
կու ոտք ունենալ, ու վեհեանք ձգուել չմարելու
կրակին մէջ : » Մարկ . Թ . 44 :

« ՀՈՐՆԵՐԻ ՍՏԵՆԸ ԱՆՑԱՆ »

Ի՞նչ ահաւոր խօսքեր են ասոնք : Ո՞րչափ խը-
ռովեցուցիչ ըլլալու են աս խօսքերն ան հազարա-
ւորներուն, որոնք անհոգ և անտարբեր վիճակի
մը մէջ աս կեանքէն դէպի հանդերձեալն մղուելու
վրայ են : Հունձքի ատենն անցաւ : Եւրոպայի ան-
ցաւ . և ի՞նչ որ ժողովեցիր՝ ապահով եղիր որ
քուկդ պիտի ըլլայ, և ի՞նչ որ չժողովեցիր՝ կոր-
սուած է, և կարելի է յաւիտեան կորսուած ըլ-
լայ : « Լամառ վերջացաւ . » յաւիտեան վերջա-
ցաւ . ալ բնաւ կարելի չէ դառնալ : Եւրոպայի շա-
քաթներն ու օրերն անցեալին հետ խառնուեցան :
Յիշատակարանը դրուեցաւ, երեսը լեցաւ, և
ի՞նչ է հետևութիւնը, մենք փրկուեցա՞նք կամ
կորսուեցանք : Ես երկու վիճակին մէկը կամ միւ-
սը մեր ամենուս բաժինն է . միջին տեղ մը չկայ
որ հոն կարենանք կայնիլ : Ես անցեալ ամիս-
ներն լեցուն էին հոգեւոր օրհնութիւններով և
արտօնութիւններով . Եստուծոյ համբերութեանն
ու երկայնմտութեանը օրերն էին անոնք : Փրկիչը
կաղաչէր և կսպասէր ամենուն որ հաշտուին Ես-
տուծոյ հետ, հոգին Սուրբ կհանար . և սակայն
քանի քանիներն ամէն աս օրհնութիւններն զանց
ընին : Եւրոպայի երկան օրերէն անցան, կեանք ու
առողջութիւններն տեղն էր, և սակայն չփրկուե-
ցան : Ո՞չ Եստուծոյ ողորմութիւններն, ոչ ալ
դատաստաններն տեսնելի արգիւնք մ' ունեցան .
հազարաւորներն մէկդեկու ետէ է ինկան անոնց
բոլորտիքը, և սակայն իրենք անհոգութիւններն
չձգեցին : Ո՞չ շնորհաց հրաւերներուն, ոչ ալ
դատաստանի որոտմաներուն մտադիր եղան :

Բայց միշտ ասանկ պիտի չըլլայ . շատերուն
վերջին ամառն եկաւ ու գնաց . թափած տերե-
ներն ու չորցած ծաղիկներն անոնց վերջին տես-
նելիքն էին : Ո՞րիշ ամառ մ' սկսելէն առաջ՝ ա-
նոնք ան եղբրք պիտի հասնին, ուր որ օրեր ու
տարիներ չկան ալ ևս : Ի՞նչ ահաւոր կերպով
խրատ արուած է անոնց որ տուններին կարգի
դնեն, և պատրաստ դասուին բաժնուելու :

Եթէ տակաւին չեն փրկուած, օր մը չունին
կորսնցնելու, ոչ ալ ժամ մը . արտօնութեան և
յուսոյ ամառն անցաւ, աշունն եկաւ, և կարելի
է շատ քիչ ատենէն մեծ հաշիւներն տալու պիտի
կանչուին :

Եղեալ ամառն ամենուն մասնաւոր օրհնու-
թիւններու ու մասնաւոր փորձի եղանակ մ' էր :
Եստուած պահեց ան ամէն տեսակ օրհնութեան
ու փորձի առատութիւնով : Պտուղներն ու սեր-
մերն գրեթէ նախընթաց տարիներուն մէջ եղա-
ծէն խիստ առատ եղան :

Բայց կուրսն ու կոտորածը լեցուցին երկրիս
այլ և այլ կողմերն ողբի աղաղակներով : Հատ
աներ միջեցան, և շատ սրտեր վիշտերով լեցուե-
ցան, և աշխարհիս տեսարանն անանկ էր՝ որ
պատմութեանց էջերուն մէջ յիշատակութեան ար-
ժանի ըրաւ անցեալ ամառն :

ՄԵԳՏԵՍԻՆԻՐ

Կրօնք մը որ երբեք չբաւականանար մարդ մը
կառավարելու, երբեք պիտի չբաւականանայ դա-
նիկայ փրկելու ալ . ան կրօնքը որ ըստ բաւականին
չորոշէր մէկը աս չար աշխարհէն, բնաւ պիտի չո-
րոշէ կորստեան աշխարհէ մ'ալ :

ՔՐԻՍՏՈՍ ՊՈՏՈՒՄԱՆ

Երբոր մեծ աստուածաբան յախագահ Ե-
ղուարդ անուն անձը մահաւան մօտ էր, իր ըն-
տանեացի հրաժարական ողբոյն տալով, չորս կող-
մը նայեցաւ ու ըսաւ, « Եիմա, իմ ճշմարիտ և
մշտնջենաւոր բարեկամ Վաղդիլեցի Յիսուսն ո՞ր
է » : Եւ այսպէս ինքը ննջեց և իր օրերն Տէրո-
ջը գնաց : Ի՞նչպէս անսխալելի է այն ազգումն որ
բարեպաշտ սրտին կառաջնորդէ իր վերջին ժա-
մուն Յիսուսի աղաղակներուն :

ԻՆՉ ԵՍՊԵՆՍԱՅԻ ՀԱՆՔԻՆԻՍԻՍ ԲՐԻՍՏՈՆԵՍՆԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾԸ

Մաթամօրօս և իւր ընկերներն երբոր տարի
մ'առաջ բանտարկուեցան հանուելով աքսոր
երթալու դատապարտուեցան, շատերը Վաղդիլայի
մէջ ապաստանարան գտան : Եւնոյց մեծ մասն՝ որ
տասնէնչորս հոգի էին, Պօրթօ փախան, ուր որ
մեծերուն համար գործ և պղտիկներուն համար
դպրոց ըլլալով ամէնքն ալ միմիջարկան դիմը մը
վայելեցին : Եւսպէս Սպանիական եկեղեցիին մէկ
ընձիւղն մտաւ պապական հասարակութեան մը մէջ,
անանկ ժողովուրդի մը մէջ՝ որ արդէն խառնուած
էին բնիկ Սպանիացիներուն հետ . և ասանկ ըլլա-
լով կը յուսացուի թէ կրնայ աղէկ արգիւնք
յառաջ դալ : Հուսով աւետարանիչ մը պիտի
խրկուի հոն որ անոնց մէջ աշխատի : Վրիկօ ա-
նունով ուրիշ քսորուած մը՝ որ Մաթամօրօսին
մէկ երեւելի ընկերն է, Եւձէրիա նահանգին Օ-
րան քաղաքին մէջ հաստատուած է իբրեւ աւետա-
րանիչ, անանկ քաղաքի մը մէջ՝ որուն բնակիչնե-
րուն կեսը Սպանիացի են : Վարասքօ անուն 22
տարեկան ուրիշ պատանի մ'ալ Մալակայէն Նի-
նեւիւղ զրկուած է Եստուածաբանական ուսմունքն
սովորելու համար . որն եռանդուն հոգեով մշա-
կուած մտքի տէր մէկն է : Բայց ամենէն երեւելի
գործը՝ որուն մէջ քսորուածներն զբաղեալ են, և
որուն Մաթամօրօս ինքնին կարգուած է, խիստ
ընդարձակ գործ մ'է : Մաթամօրօս և Վոկարէն
որ Պէյօնի մէջ Վաղդիլացի երէց մ'է, որուն հետ
աս անուանի քսորուածը կը կենայ, Սպանիացի
քսորուածներուն օգնութեանը համար փարիզի
մէջ հաստատուած յանձնաժողովին հետ միշտ
հաղորդակցութիւն կընեն Պէյօնի մէջ Եւետարա-
նական դպրոց մը կամ ճեմարան մը հաստատելու
համար, ուր որ բարեպաշտ Սպանիացի պատանի-
ներն արտաքին և աստուածաբանական ուսմունք-
ներն սովորելով՝ իրենց հայրենիքին մէջ Եւետա-
րանը քարոզելու պատրաստուին, մինչև որ նա-
խախնամութիւնը դուռ բանայ : Թէպէտ շատ
բազմաձիւծ ձեռնարկութիւն մ'է ասիկայ, սակայն
Վրիստոսեական խոհմութեան ամենապարզ դի-
տողութիւններով զովելի է . քանզի Սպանիայի
մէջ յաճախ պատահող քաղաքական յուզմունք-
ներէն անանկ կերեւի թէ Եւետարանին ճամբայ
պիտի բացուի :

Եւսպէս յանձնաժողովը Մաթամօրօսին և
Պէյօնի երէցին հետ ըրած ձեռնարկութիւն-
նուն մէջ եթէ յաջողուլու ըլլան, Սպանիայի գոր-
ծը չափով մը խաշիւղի գործին նման պիտի ըլ-
լայ : Վասն զի այն երկիրը աւետարանելու հա-
մար զարմանալի պատրաստութիւն մը եղած էր .
որ ան նոյն վայրկեանին որ Եստուածային նա-
խախնամութիւնը ճանքայ բացաւ, Ալալիսներն
ամէնքն ալ հոն գործելու պատրաստ դասուեցան :

Օր մը՝ երբ Մաթամօրօս իր մշակեալ քարոզ-
չաց ընկերութեամբ իր հալածուած քաղաք տեղն
դառնալով առանց նեղութեան կամ արգիւնքի ճիշդ
այն Եւետարանը քարոզելու ըլլայ, որն անհամ-
բեր Սպանիան ետէն եղած էր անոր անձին մէջ
խորտակելու և հալածելու իր սահմաններէն, աս
բանը Մաթամօրօսին կողմանէ ազնիւ փոխարի-
նութիւն մը պիտի սկսուի : Նիշք ասոր նման
նշանաւոր իրողութիւններ Վրիստոսեականութեան
պատմութեանը մէջ պատահած են : Եւրօթենք առ
Եստուած Պէյօնի մէջ հաստատուած Եւետարա-
նական դատարարակութեան դպրոցին համար . և
ինքերէնք որ Սպանիա շուտով բացուի Եւետարա-
նին առջևը :

ՄԻՔՐՈՆԵՐԸ

Եւետարերիս նախընթաց թուոյն մէջ Միքրո-
նեղիայի Եւաքելութեան Բօնաբէ կղզիէն դը-
րուած նամակ մը դրած էինք, որուն մէջ լեռներուն
միւս կողմը եղող Վրիստոսեաներուն կրած հալա-
ծանքը համառօտ կերպով պատմուած էր : Վոյն
նամակին հեղինակը շարունակութիւն ընելով կը
գրէ, թէ 'ի քաջատրուութիւն մեր հոս տեսածին հա-
մառօտ պատմութիւն մը կուղեմ ընել նկատմամբ
անցեալ քանի մը շաբաթներուն մէջ պատահածին :
Երկու շաբաթ առաջ կէս գիշերուած մօտ մեզի
լուր հասաւ, թէ իշխան մը Մարիամին տունը կո-
խած է, և ժողովուրդին ալ պատուէր տրուած է

որ երեսն երթան այն տեղերէն : Մարիամն մեր
բնիկ քարոզչին կինն է, որ հիւանդ ունենալուն
համար օգնութիւն ընելու եկած էր մեզի : Ես
յանկարծական լուրէն անմիջապէս ետքը ժողովուր-
դն ալ հասաւ, որոնց ըսուած էր թէ առանց իր-
քօնքին ձգելու չեն կրնար հոն բնակիլ, և պէտք
է որ երթան ու Միսիոնարին հետ բնակին : Ես ա-
ւտեան աղօթք ընելու ատեննիս շատերն մեր հետ
ժողովուած էին, և ինձի անանկ կուգայ թէ եր-
բէք աւելի պատշաճութեամբ և աւելի չիբմ ըզ-
դացմամբ երգուած չէր հետեւեալ երգն՝ քան թէ
այն առատուն :

« Ես պանդուխտ մ'եմ նաև օտար մ'եմ,
Հոս կարող եմ մէկ գիշեր միայն կենալ » :

Ես ճամբորդներն իրենց շարժական կարասիքն
մեծաւ մասամբ հետերին բերած էին, և իրենք
այնքան ուրախ և զուարթ էին որ շատ հաճելի
էր զանոնք տեսնելն : Եստուած արտաքսուած ըլլա-
լով իրենց բնակարաններէն, չէին զլտեր թէ ուր
կրնան գտնել պատու մը հաց իրենց համար և ի-
րենց աղաղակող տղոցն համար . ամէն կողմանէ
բանն անանկ կը ցուէնէր, թէ ընդհանուր ջանք
մը պիտի ըլլուէր Միսիոնարաց աս անարդեալ
խուճիքը բոլորովին սպառելու, սակայն այսու ամե-
նայնիւ քրիստոնէութիւնն ուրախալու և իրենց
առջի կրօնքն ընդունելու կամ մը բնաւ չունեցան .
թէպէտ եթէ ունենալու ըլլային, ամէն հանգստու-
թիւն և ապահովութիւն պիտի շնորհուէր իրենց :

Վոյն յիշատակութեան արժանի օրն կէս օրուան
մօտ մեր Վանաքին տեսնելու դնացի, և դատյ թէ
արդարեւ ինքն պատուէր տուած էր որ Վրիստոսե-
այ ժողովուրդն այն տեղն թողուն ելնեն, բայց
զխաւորապէս անոնց թշնամաց պատճառուն ը-
րած էր աս բանը, որոնք սուտ յանցանքներ ձը-
գած էին Վրիստոսեաներուն վրայ : Վանդատ ըրի
իր այնպէս ընելուն համար, և ըսի թէ Ես բանը
Եստուծոյ ժողովուրդն հալածել է, և ասանկ նա-
խատիքէ մը կրնայ աղատ ըլլալ՝ միայն ըրածը ես
դարձնելով : Ինքը վերջապէս այն հալածուածնե-
րուն զխաւորը կանչել տալով՝ և քիչ մը բացա-
տրութիւններ ընելով ըրածին վրայ, ըսաւ որ դառ-
նան իրենց հայրենիքն ու տունները : Բայց բաւա-
կան դժուարութիւն կար այն երիտասարդ իշխանը
գուրս հանելուն մէջ՝ որն որ ինքը դպրէր էր այն
տուններն իրեն զրաւելու, վասն որոյ երկու կամ
երեք շաբաթէն ետքը հազիւ կարող եղան մեր
Վրիստոսեայ եղբայրներն իրենց անհրէն ներս
մտնալ :

Եսկէց շաբաթ մ'առաջ լեռներու միւս կողմն և
դող այս ժողովուրդին այցելութիւն ընելու պա-
տահութիւնն ունեցայ, որոնք իրենց ժողովարանն
չնկելու համար ամէն պատրաստութիւն ըրած ըլ-
լալով՝ իմ երթալու կսպասէին որ բաները վայե-
լուէ եղած կերպով կարգադրեն : Վոյն ցեղին իշ-
խանագուններէն մէկը, որ տեղին տէրն էր, ինձի
այցելութեան եկաւ, և վիշտեց, թէ ասիկայ ճշմա-
րիտ Եստուծոյ առաջին տաճարն պիտի ըլլայ կըզ-
գիին այն մասին մէջ որ իրեն կը վերաբերի :

Եւ ես պատիւ ըրի իրեն՝ առաջարկելով որ շէն-
քին անկեան քարը հաճի ինքն իր ձեռքով գնել,
որ շատ հաճութեամբ ընդունեց այս առաջարկու-
թիւնն : Միայն երեք օր կրնայի կենալ հոն, և
բոլոր այն օրերն շէնքին վրայ աշխատեցայ անոնց
հետ, և գիշերներն ալ հոգեւոր տեսութիւններ ը-
նելով անցուցի, բոլոր բազմութիւնը բոլորաբա-
կը զիջուէին, առանց խորհելու թէ քունի կը կա-
րօտիմ, քանզի բուն իրենց կարօտութիւնն ալ չէ-
ին իմանար :

Չորս անձինք կային մկրտուելու, և երկու ալ
ամուսնութիւններ պիտի ըլլային . և փափաքելի
էր որ ասոնք առաջինը ըլլային՝ Եստուծոյ տանը
մէջ կատարուէին : Ուստի հինգշաբթի գիշեր զեռ-
անկատար շէնքին առատապէս տակն աղօթքի ժող-
վուելնէս առաջ խուռն բազմութիւն մը լցուած է-
ին հոն, որոնց խորին լուրթիւնը կապացուցանէր,
թէ քարոզուած խօսքերուն աղէկ ուշադրութիւն
կընէին : Միքրոնեական համար անօթ մը խնդրե-
ցինք, բայց չկար, անանկ որ քօքօս ըսուած պը-
տուղին կեղեք բերին ջրով լեցուած . և անտարա-
կոյս եմ խիստ շքեղ տաճարներու մէջ արձաթ
կամ ոսկի աւազաններով կատարուած մկրտութեան
արարողութիւններու չափ այս ալ Տէրօջն ընդու-
նելի եղած ըլլալուն : Հետեւեալ առտուն որ ճան-

պիտի ելնէի, շատ դժուար էր ժողովուրդէն
տոնելին. անոնցմէ ոմանք ուղեկցութիւն կընէ-
մէջի ճանքուն վրայ, մէկտեղ աղօթք ըրինք,
պէս զի անոնք կարող ըլլան դառնալու և լմնը-
րու իրենց երկրպագութեանը տեղին, ու ես ալ
հոգովութեամբ կարենամ կատարել երկար ու
անգաւոր ճանքորդութիւնս լեռներուն վրայ:
անբուն վրայ շատ տեղեր աղօթք ըրինք, և ժո-
ղովքն ամէն տեղ պատրաստ գտանք մեզի մը-
ընելու: Իոյլոր ճանքորդութեանս մէջ շատ
մասնալի էր ինձի այնքան առատութեամբ ճըշ-
տութեան լոյսն սփռուած ըլլալն տեսնելը:
Յօհովայի մէջ ալ շատ գեղեցիկ ու հասաւորուն
տուն մը լինեցին բնիկներն բուն իրենց աշխա-
թեամբն ու ծախքովը, ինչպէս որ ճշմարտու-
ն լոյսն ալ մեր բնիկ Քրիստոնեայ եղբայրնե-
ն ձեռքովն վառուած ու տարածուած է այն տեղ:
Ուրախութիւնով նաև կը ծանուցանենք ին-
չի այն խաւար երկրին մէջ ալ մի միայն կեն-
տաւորէր անուանը կառուցուած տաճարի մը
կոթողը՝ որն որ տեսնելու շատ պատեցինք: Մեր
եղբայրք թուոյն քիչութեանը նայելով, մեծ
մէ՛ աս դուռն հանածին: Միայն ութը
կար՝ որոնց կրնայի ապաւինութիւն ունենալ
գործին մէջ, և արդարեւ ապշեցայ մնացի ա-
րարած տեսած տեսնալ, ինչոր որ ամէն աս
թաւաղի տեսողներն ալ կապշին: Մեր ժո-
ղովքն միայն շարժառիթի կը կարօտի, և մէկն
պէտք է որ զիրենք առաջնորդէ. ան ատեն շատ
կը կըրօնեն: Արեւի թէ քրիստոնէութիւնը
ստեղծ է անոնց աս շարժառիթը. և ուսուցիչներ-
ալ աղէկ առաջնորդութիւն կընեն իրենց աս
կին մէջ: Այս օրերս ահա գլուխ հանելով կեն-
տաւորէր երկրպագութեանը համար շինած
նիւնին, անցեալ ուրբաթ օրն նուիրում ըրին
ուրախութիւնով:

Առատեան աստղ կոչուած շոգենաւը՝ որուն
տեսնելը երկար ատեն է ի վեր է որ կապա-
նայ միջոցին հոս հասնելով, ուրիշ բաներու
մէկտեղ մեծ ու ահապապ զանգակ մը բե-
ր քանի մը բարեկամներէ ընծայուած է,
աս սիրելի կողմերուն վրայ ցրուեալ ցեղե-
ն խուռն բազմութիւնը իր քաղցր ձայնովն Տե-
րունը կանչող առաջին հրաւիրակն է: Ո՛հ
կը ներգործեն մեր սրտերուն անոր նուագ-
անցնալին յիշատակութիւններովն ու ապառ-
ն օրինակ յոյսերովն: Եսանկ զանգակով մը
նիւնի եղանակաւորած կրնանք երգել, թէ
արաւու կողմերը արթնցէք, քանզի մօտ է ձեր
ընտրութիւնը: Եւ ինչ մեծ բազմութիւն մը ար-
թնցող անցնալ Արարիի առտու և անոնք մէկ
ժողովք նոր եկեղեցիին մէջ:

Թէ կարելի ըլլար սոյն զանգակը ընծայողնե-
ն հոս գտնուելով ակնատես ըլլալ աս բլուր-
ն և ձորերէն սոյն քաղցր ձայնովը ժողովուած
թուովքը, վստահ եմ որ անոնք իրենց ա-
ռաձեռնութիւնը պատկուած ըլլալէն աւելի
կը գային: Բնիկներն՝ «Բազմութիւնն իր ծո-
ղաւորը Եստուծոյ ձայնը» կանուանեն զան-
ը. և արդարեւ այսպիսի ձայն մ' ըլլալ կը-
նանք անկախ: Մեր ժողովներուն ներկայ գըտ-
ններուն թիւը խիստ շատցաւ, նոյնպէս հա-
գեան զգացումն ալ աճեցաւ նորաշէն եկե-
ն մէջ ժողով ընել սկսելէս հետէ. և հիմա
հեղադոշ զանգակ մ' ալ ունինք ժողովուր-
դովքի հրաւիրող, վստահութեամբ կ'աղկը-
նք որ շատ աւելի մտադրութիւն պիտի տան
թաւաղեանը:

Արարիի օրն որ առաջին հաղորդութիւնն
ունենանք մեր նորաշէն եկեղեցիին մէջ,
անկեղ անձինք կան որ հրապարակաւ պիտի
Տէրունը ժողովուրդին հետ, և մասնա-
Տէրունական սեղանին: Կղզիին հեռաւոր մա-
ալ մեծ բազմութիւններով կուգան և ներ-
գտնուին մեր պաշտամանը:

Նոյն առաքելութեան մէջ Եւթեանի կղզիին
պիտի համ ալ հետեւեալ ուրախառիթ լու-
հաղորդած է:

Տէր և գործութեամբ, սակայն յուսալից կեր-
պը գրեմ, թէ կը հաւատանք որ զուարթա-
նաւ մը արշալոյսն մեր վրայ ծագել սկը-
ն: Այս մեր տխրութեան ու սուգի օրերն

անցած են, և Եւթեանի կրօնական պատմու-
թեանը մէջ յիշատակուելու արժանի այն նշանա-
ւոր օրն սկսած է: Ուստի ուրախացէք, և բոլոր
փառքը Եստուծոյ տուէք. քանզի մեր Եղիսաբեթ
Ն. Ք. Թագուհին Յիսուսի ոտքը նստող խո-
նար հաշակերտուհի մ' եղած է մկրտութեամբ:
Եւ մեր Թագաւորն ալ քանի մը խիստ ընդդի-
մութիւններ կրելէն ետքը ինչպէս որ կը յուսանք
Եստուծոյն ձեռամբ առաջնորդուած, հիմա ա-
ռաջարկութիւն ըրած է ու կապալէ մկրտուելու:
Կը հաւատանք որ ինքն անկեղծ քրիստոնեայ մ'
է, և Քրիստոսի գառնուկներէն մէկն է, թէպէտ
շատ տկարութիւններով: Երդէն այնպիսի առ և
տրական բարեկարգութիւններ ընելու ձեռք զար-
կած և իւր գանձէն այնպիսի զոհեր ըրած է, որ
արդեամբ կրնանք զինքը իմաստուն և Քրիստոն-
եայ տէրութիւն մ' անուանել:

ՆՆԴԿԱՍՏԱՆ. Կալիպոլիտ Եպիսկոպոսը հե-
տեւեալը կ'ըրէ. Իրիտանական Ննդկաստանու հա-
րաւային երկիրներուն շատին մէջ գրեթէ 40,000
բնիկ անդամներ կան մեր եկեղեցւոյն մէջ, որոց
Քրիստոնէական գիւղերն ու գաղութներն և եկե-
ղեցիներն՝ կարմիր աւաղուտ անապատներուն և
Ննդկական բարձր ծառերով անտառներուն մէջ
առատ ջրերով և կանաչեղէնով լեցուն շատ մը
գետիկներու պէս այնդին այսդին կերելին: Եսնք
կանոնաւոր ժողովուրդապետական կազմակերպու-
թեան տակ են մեր հայրենեացը մէջ տեսածնեա-
ւելի ճշգրտութեամբ և խիստութեամբ: Եւ ասոնք
բուն իրենց ստացուածքէն մեծ հաւաքումներ կը-
նեն աղքատաց ապրուստի, եկեղեցեաց շինութեան,
իրենց հեթանոս դրացեաց մէջ Լեւոնարան տա-
րածելու և ուրիշ բարի գործերու համար, որոց
մէջ կաշխատին քսան և չորս Եւրոպացի և տասն-
ուչորս բնիկ եկեղեցականք 100 բնիկ օգնական
բարոգիներու հետ:

Իոյլոր երկրին մէջ դաստիարակութեան զօրաւոր
դերը մը կայ բարեկարգ թէ՛ տղոց և թէ՛ աղջկանց
համար, և չորս ամենալաւ կրթութեան հաստա-
տութիւններ կան վարժապետներ՝ վարժուհիներ և
օգնական բարոգիներ պատրաստելու համար: Տը-
րեկներին բնիկ կառավարութեան իշխանը թէպէտ
է ինքնին Քրիստոնէութեան հակամիտութիւն
չցուցներ, բայց չէ թէ միայն թող կուտայ, այլ
մինչև անգամ քարոզչական գործոց քաջալերու-
թիւն ալ կընէ: Եպիսկոպոսն ինք քաջալերու-
թիւն ալ կընէ: Իսկապէս ինք մեծ է, թա-
ղաժառանգին՝ Իսկապէս զարդին մէջ, որ երբին
մայրաքաղաքն է, այն տեղի տղոց բնիկ, թէ Սի-
սիոնարներն Ննդկաստանու ամենալաւ բարեկամնե-
րուն կարգէն են: Տրեկներին հարաւային մասին
մէջ ժողովական Քրիստոնեաներն կընակին. ո-
րոնք, կըսէ եպիսկոպոսը, բնակեաց բազմութեանն
հետ համեմատութեամբ այնչափ յաջողութեան
վիճակի մէջ են, ինչպէս որ լեռան միւս կողմն
բուն մեր եկեղեցիներն:

Օր մը Նեգրկոյլի մէջ կեցայ անոնց գլխաւոր
կայանը, ուր այնպիսի յարգանք և հիւրասիրու-
թիւն ընդունեցայ, իբրեւ թէ Սիսիոնարներն զիս
իրենց վեր եկեղեցական բարձրաստիճան անձ մը
դաւանած են: Եւ կանանց Եստուծածաշնչի դասին
հարցաքննութիւն ըրի, որոց պատասխաններն ար-
դարեւ խիստ աղէկ էին, Ննդկաստանու կանանց
սեռին հասարակ վիճակին տարօրինակ ցոյց մը:
Հարաւային Տրեկներին մէջ յայտնի Քրիստոն-
եաներուն թիւը 20,000 չափ է, և եկեղեցւոյ ան-
դամներն գրեթէ 1500: Տրեկներին հիւսիսային
մասն ու կողմնու կից կայանը Չորջ Միլընէրի
ընկերութեան խնամքին տակն են, և հոս Երզնայ
եկեղեցւոյն յարողներն 8000 չափ կ'հաշուեն:

ՄԱՏԱԿԱՍՏԱՆ. Մատակասկարի մէջ Քրիստոն-
եական եկեղեցւոյն շարունակ յառաջ կրթալուն
նկատմամբ գոհացուցիչ լուրեր կուտան: Միայն տե-
ղի Սիսիոնարներն: Թէպէտ մեծ գոհաւորութիւն
ներ և բազմութիւ ու զօրաւոր հակառակ աղղե-
ցութիւններ կան, բայց Քրիստոնեաներն հաս-
տատ կը մնան, ու շարունակ կ'աճին: Պատ. Եւ-
լիս կը գրէ, թէ Վերկար ատենէ ի վեր է որ ամիս
մը անցած չէ՝ որուն մէջ ուխտիւք եկեղեցիին հետ
միացողներ չըլլան. և անանկ շաբաթներ քիչ կը
պատահին որ հեռու տեղերէ նամակ չընդունինք,

որոնք Քրիստոնէական ողջոյններ կը բերեն և գիր-
քեր կը խնդրեն: «Սիսիոնարի Մակաղին» ըսուած
հանգէսը կը հաստատէ, թէ երկրին քաղաքական
և ընկերական վիճակը աւելի հանգիստ և հան-
գարտ կացութեան մէջ է: Թագուհին Կառավա-
րութիւնը զօրութիւն ստացած է, և արդարու-
թեամբ ու անկողմնակցութեամբ պաշտպանութիւն
կընէ ամենուն, քանի որ կրօնական աղատութեան
սկզբունքներն հաւատարմութեամբ շնորհուած են
բնիկ Քրիստոնեաներուն: Կուրախանք որ հե-
ղհատէ եկած նամակներն նոր նոր լուրեր կը բե-
րեն, թէ Տէրոջը խօսքը աղատ ընդունելութիւն
կը գտնէ և կը փառաւորուի: Պաշտամունքի հա-
մար նոր տեղեր բացուած են, ժողովներն մեծցած
են, և հաւատացելոց թիւը ամէն ամիս կ'աւելնայ
եկեղեցիին մէջ: Եսնքմէ շատերն մայրաքաղաքին
աղղեցութեան տէր եղող ընտանիքներուն հետ
կապակցութիւն ունին. որ աս բանը կը ցուցնէ
թէ Քրիստոնէութիւնը հոս ընկերական աղղեցու-
թիւն և աճող զօրութիւն մ'ունի:

ՄԱԿԱԳՈՅԺ

Իրօթէսթանդ ժողովուրդին Լզդապետ
Բարձր. Ստեփան Լիֆէնտիի աղոթուհի
Թագուհի տիկինն անդամանելի ար-
տով մը բռնուած, ներկայ ամսոյս 6րդ երեք-
շաբթի օրն իր մահկանացու կեանքը կնքեց.
որուն հաւատարիմ կենակցութեան և վըշ-
տակրութեան յիշատակն իր մեծապատիւ
աժուանոյն կրած հաւածանայ օրերուն մէջ
կենդանի կմնայ և գովութեան արժանի:

ԲԱՂԵՐԵԿԵՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՏԱԿԱՍՏԱՆ

Կառավարութեան Եւրոմից հաշուեցուցակը
պատրաստուելու վրայ է, ու քիչ օրէն հրատարա-
կուելուն յոյս կայ: Կառավարութեան ուղած
կերպովը Տաճկաստանի զանազան մասերուն մէջ
Չէրբէզ գաղթականները տեղաւորելու համար
միլիոն մը լեռայի փոխառութիւն ընել հարկաւոր
սեպուած է: Կառավարութիւնը ձեռք զարկած է
Իսրայիլի ու Պալատիայի Քաղաքական Վարչու-
թիւնը նոր հիմանց վրայ կազմուել: Միւշիկ հի-
մա սալափ թոյլտուութիւն ըրած էր որ ժողոված
տուրքին մէկ քառորդը իրեն վարդէ, ու ան եկա-
մուտովը եղած ծախքերը հոգայ: Բայց եկամուտը
իր ծախքերուն բաւական չգալով, հիմա վարչու-
թիւնը առաջարկած է իր իշխանութեան սահմանե-
րուն մէջ մտած ապրանքներէն տուրք մը առնել, որ-
պէս զի զբամական կարօտութեանցը օգնութիւն
մը ըլլայ, ու ասանկով քաղաքին զարգացմանն ու
չեղութեանը համար պէտք ըլլալը շինութիւն-
ներն ընելու ձեռք զարնելով, Լեւոնպոլի երեկի
մայրաքաղաքներուն հաւասարի:

— Ընդոյս 10 ին Եւրաթ օրը Կոստանդնուպոլ-
սոյ բուն քաղաքին մէջ մեծ կրակ մը եղաւ, որուն
նմանը աս մօտերս հազիւ թէ պատահած է: Կէս
օրէն ժամ մը ետքը կրակը բռնկեցաւ Մէրմա ը-
սուած թաղը որ Մէրմաթէի Դուռն ու Եւկայի հիւ-
սային կողմին մէջ տեղն է: Կրակը Քիլիս խա-
նին անմիջապէս քովէն տունէ մը ելելով, առանց
որոշ կերպով գիտցուելու ինչ պատճառէ ըլլա-
լը, հիւսիսային հովով շուտ մը տարածուեցաւ
գէպ ի հարաւ մինչև Մեծ Եւկային Լօթի-ճիւլէ
ըսուած Դուռը, ու թէեւ բաւական ատեն ծանր
վտանգի մէջ էր ամբողջ Եւկան, բայց աջ կող-
մը գառնալով մինչև նոյն Եւկային Չաբբէջուլ
ըսուած դուռը աւերակ դարձուց: Միւշիկ մը՝ որ
գիւ նոր շինուած էր, 172 խանութ, 2 հացի փուռ
ու 29 բնակարաններ՝ որոնց մէջ մէկ բանին շատ
ընդարձակ շէնքերն, բոլորովին հրդ ճարակ ե-
ղան: Եւկայի խանութպաններն և անոր մերձա-
կայ խաներուն մէջ առեւտրական գործոց զբաղած
մարդիքը մեծ վախով բռնուած էին երկար ատեն
ու շատ ալ վնաս կրեցին արտօրնոք սողին անդին
ապրանք փախընդներուն պատճառով:

Նոյն շաբթուան մէջ նոյն կողմը երեք ուրիշ
կրակի ալ պատահեցաւ, ու քաղաքին ուրիշ կող-
մերն ալ սովորականէն աւելի յաճախ կրակներ կը
պատահին:

— Երկրորդի վրայ. Բոսնիայի բարձրագույն
Մայրն Կ. Պոլսէն վերադարձած ատեն Պոլսոյ
Բարձրագույն Ժողովուրդին աղքատ դպրոցներու և
Հիւանդանոցի օգնութեան համար 2000 շուրուշ նուէր
շնորհած է:

— Սոսերս Օմրուհիայէն առնուած լուրերուն
նայելով Կառավարութիւնը բամբակ մշակողներու
ճրի սերմ տարածելէն բամբակի բերքը շատ աճեր
է: 1860ին Օմրուհիայէն դուրս ելած բամբակին
քանակութիւնը 12,000 բեռ եղած է ու 30,000 Նիզ-
դիական լիրայի արժէք դրուեր է: 1863ին 60,000
բեռ ու արժէքն ալ նոյն առաւելութեամբ աճած է:
Ես տարի փոքր Եսիայէն 180,000 բեռ արդիւնքը
լալ կը յուսացուի: Կառավարութիւնը շատ բան
շահեցաւ աս քաջալերութիւնը տալով: Օրինակի
համար Սանիսայի տասանորդը՝ որ անցեալ տարի
74,000 լիրայի եղած է, աս տարի 127,000 բռնած
է: Եստինը անցեալ տարի 60,000 լիրայի ծա-
խուած է վարձակալի, աս տարի բուն տեղին մէջ
100,000 լիրայի աւելցրնող ելեր է, ու անանկ կե-
րեայ թէ Պոլսի մէջ ասոր աւելի բարձր գին
տուող պիտի ըլլայ:

— Չերքէզի երեւելի ընտանիքներէն մէկ քանի
գլխաւորներէն Վեհ Սուլթանին Սէլա—ը բուռն
անձնապաշտ գունդին մէջ մտան: Իրենց ազգային
հագուստին կայսեր անձնական գանձէն պիտի հո-
գացուի: Ես ալ կը լսենք որ աս նոյն ցեղին երեւելի
ընտանիքներէն գունդ մըն ալ ձիաւոր պիտի կազ-
մուի, ու ասոնցմէ զատ Չերքէզ կամաւոր զորքէն
ընտրուած վեց գունդ ձիաւոր պիտի աւելնայ (Օս-
մանեան բանակին ծառայութեանը համար):

— Միկէ առաջ քանի քանի անգամ հրատարա-
կած ենք Տաճկաստան գաղթող Չերքէզներուն
նկատմամբ, որոնց շատերը անպատասխար և խղ-
ճալի վիճակի մէջ կը գտնուին, ու ասիկայ, յան-
կարծական դէպք մը ըլլալով ծանր բեռ մը եղած
է Կառավարութեանը վրայ: Սոս օրերս ասոնցմէ
4000 հոգի ալ Քէօյսէնէն հասան Ռուսի և Օս-
մանեան նաւերով, ու Պոլսի քաղաքին արդէն աս
նոր գաղթականներն հաստատուելու սկսած այլ և
այլ կողմերն խրկուեցան: Տէրութեան Թայիֆ
շոգենաւովն ալ Տրապիզոնէն 2000 հոգի եկան,
որոնց մէկ մասը Իզմիրի և մէկ մասն ալ Իզմիրի
մօտերը հաստատուելու վրայ եղած գաղթականու-
թիւններն խրկուեցան:

— Կառավարութեանը Ենգլիա շինել տուած
քանի մը երկաթապատ նաւերէն Օսման Պաշին
ծովը իջաւ Կլասիօ քաղաքին մօտ ի ներկայութեան
բազմաթիւ հանգիստատեաններու, որոնց մէջն էին
նաւ Օսմանեան Գետապան Սուսուրուս Պէյըր,
Կոստանտնուպոլիս Եստրիֆուս Սէյիտ (Միշակէր
Փաշան) ու Եփրեկէի կողմը ընդարձակ հետադո-
տութիւններ ընող երեւելի ուսումնական Տօթօր
Լիվիսիսթըն: Ես նաեւ զատուելի երկուք ալ
պատրաստուելու վրայ են. մէկը որ Եստրիֆուս
Կլասիօ, Զոնուարին ծովը պիտի իջնէ, ու Օրեա-
նէ անկէ չորս ամիս ետքը: Օսման զազին անցեալ
տարի Սարաիսի սկսեցաւ, նաեւ մէկ ծայրէն միւսը
բոլորովին զրահաւոր է ու հետեւեալ չափակցու-
թիւնն ունի: Երկայնութիւնը 500 ոտքէն (200
արշն) աւելի, ամենէն աւելի լայնութիւն ունեցած
տեղը 56 ոտք (22 արշնէն աւելի), խորութիւնը
37 ոտք (15 արշնի մօտ), 4200 թոնակշիւ (75,600
քանթարի չափ) բեռ կրնայ տանիլ, 24 ոտք 9 մատ
(10 արշնի մօտ) ջուրէն վար կը հասնի:

— Թուրքի ասպետութեան վրայով նոյն
տեղէն սեպտեմբեր 4ին հետեւեալ լուրերն առ-
նուած է:

Ղէնէրալ Պէմալին գանգատանացը վրայ Թու-
նուզի Պէյըր վաճառեց Սպանիական Հիւպատոսա-
րանին վրայ յարձակող և կողոպտելու սկսող
Օսմանները: Սպանիական Հիւպատոսն փոխարի-
նութեան խնդիրը Մատրիս գրեց ու անկէ առնե-
լիք հրահանգութեանը կրկնեց:

Թուրքի Ղէնէրալներէն մէկուն խնդրանքը
Ենգլիոյ պատերազմական նաւերէն մէկը ասպետա-
ներուն պատերազմական մթերք ու խնդանօդ տա-
նող Մայթաի նաւ մը բռնեց:

Պէյըր ուրիշ զօրաբաժին մըն ալ խրկեց ներ-
սերը, բայց տակաւին ասպետութեանը զսպուած
է:

Իշխանութիւնն առնելու համար Թուրքի և

կող գլխաւորները կը հաստատեն թէ խաղաղու-
թիւնն անկարելի է, մինչև որ Եսպանացի պաշ-
տօնէ չի յայ ու տուրքերը չթելնան ու դատա-
րանները չքանդուին:

Սոստեմբեր և Սֆաքս քաղաքներն բռնութեամբ
վաճակեցին Պէյին զօրակալները:

ԱՆԳՂԻՄ

Տաճկաստանի կրօնական ազատութեան համար
քանի մը երեւելի աղերսագիրներ ներկայացաւ
Ենգլիոյ Կառավարութեանը, որոնց ստորագրած
էին Բրիտանական և Եւրոպայի Եստուածաշունչի
ընկերութեան, Չորջ Միշնարիի և ուրիշ ըն-
կերութեանց հետ կապակցութիւն ունեցող երեւե-
լի աղետականներ: Ես կէտին նկատմամբ Գետ-
պանին հրահանգութիւնն ստանալը յուսալի է:

— Սեպտեմբեր 17ին Լիվիսթընէն առնուած
լուրին նայելով բամբակին գինը լիարժէք գլուխ 6
բէնս վար ինկեր է նոյն օրը, այսինքն 144 արեմին
110 փարայ:

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԼԵՀԱՍՏԱՆ

Ռուսիան Լեհաստանի մէջ հիմնական փոփոխու-
թիւններ ընելու ձեռք զարկած է: Լեհաստանի
Թագաւորութիւնը սահմանեալ թուով մասերու
պիտի բաժնուի, որոնց ամեն մէկը քաղաքական ու
ընկերական պաշտօնատար մը պիտի կառավարէ
տիրապետական իշխանութիւնով: Խաղաղու-
թիւնը վերահաստատուած ըլլալուն իբրեւ պա-
շտոյց, շատ չանցած պաշարման վիճակը պիտի
վերցուի. ու աս վերջին պատմութեան միջոցին
անկարող տեսնուած հրամանատարներն իրենց
պաշտօնէն պիտի հանուին: Ուրիշ միջոց մըն ալ
ձեռք առնելու խորհուրդ կայ: Հռովմէական Քա-
թոլիկ վանական միաբանութիւններն ջնջելով ա-
նոնց շէնքերն ու եկամուտները դատարարակու-
թեան համար պիտի գործածուին:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Եւստրիան ու Բրուսիան իրարու հետ տուրու-
լու պէս կերեան: Վենսիայի ու Պրիւքի լրագիր-
ները Տանիմարգային գործերուն լինելուն նկատ-
մամբ իրարմէ շատ տարբեր կը դրեն, ու չէ թէ
միայն իրարու վրայ գէշ կասկածներ երեւան կը հա-
նեն, այլ նաեւ իրար յանցաւոր կը նշեն: Հիտալը
իրենց աս բռնած ընթացքը Տանիմարգան բոլորս-
վին փճացրել է, ու աս նպատակին յառաջ տա-
նել կը յուսան անտանելի պատմական տուրու-
թիւններու տակ ճնշելով անիկայ: Տարակոյս
չկայ որ եթէ Եւստրիան ու Բրուսիան միաբան
ըլլային յափշտակածին ինչ կերպով մէջերին
բաժնելուն նկատմամբ, իրենց նպատակը յառաջ
տանելու յուսահատ ջանքերը առանց ատեն կոր-
սնցնելու անմիջապէս պիտի ընէին, բայց չեն
կրցած միաբանիլ, ու ասիկէ բանախօսութիւննե-
րուն երկարաձգուելու: Հիւսուսի է որ Եւրոպայի
մեծ Տէրութիւնները վերջապէս միջամտութիւն
պիտի ընեն որպէս զի Տանիմարգային ամբողջու-
թիւնը չքակուի:

Գաղղիացոց կայսրը իր Եւրոպայի Գործոց
Պաշտօնայ Միտիս Տրուսին տը Լուիսի մի-
ջոցով արդէն իր խորին զգացումը յայտնած է
Տանիմարգային հետ աս կերպ վարուելուն նկատ-
մամբ. և Ռուսիոյ կայսրն ալ՝ որուն դաժաժա-
ռանք որդին Տանիմարգայի Իշխանուհի մը հետ
ամուսնական կապով մը միաւալու վրայ է, յու-
սալի է որ նոյն ընթացքը բռնէ: Ենգլիան՝ հա-
ւանական է թէ՛ մինչև հիմա ըրածին պէս, չէ-
զք պիտի մը բռնէ: Իսպ իր կարծիքը յայտ-
նապէս պիտի հաղորդէ կամ թէ կրկնէ: Գերմա-
նիան գոնէ կարող պիտի ըլլայ իմանալու թէ
քաղաքակրթեալ ազգերը ինչ կը խորհին աս իւ-
թիւն նկատմամբ իր բռնած ընթացքին վրայ: Կա-
րելի է թէ անոնց հիմնական տղաբարութիւնը
ընդունելով՝ ետքէն առնել շատ անցած ըլլալուն
ցաւալի փորձառութիւնն չունենայ:

ՏԱՆԻՄԱՐԳԱՆ

Նշանաւոր բան մըն է որ աս միջոցիս Տանի-
մարգայի Թագաւորը Գերմանիայի հետ ունեցած
անյաջող պատերազմին պատճառով իր Թագաւո-
րութեան մէկ մեծ մասը կորսնցնուած տանը՝ իր

զաւիղները Եւրոպայի առաջին կարգի Տէրութիւն
ներուն վեհապետացը հետ ամուսնական կապով
միանան: Իր առջինի աղջիկը Ենգլիոյ Թագա-
ւորին պիտի ըլլայ, երկրորդ աղջիկը Ռուսիոյ
զաժառանգ Իշխանին հետ պիտի ամուսնանայ:
Իր որդին որ Զոնաստանի Թագաւոր եղաւ
Ռուսիոյ կայսրին աղջկանը հետ պիտի ամուսնանայ:
Ենգլիոյ Թագաժառանգ իշխանը իր ամուսնին
հետ մէկտեղ Քրօքէնհակ Տանիմարգայի Սայր-
քաղաքը հասած է սեպտեմբեր 6ին առաւօտ
և կէս օրէն 2 Ժամ ետեւ ցամաքն ելած է: Տա-
նիմարգայի Թագաւորն ու իր ընտանիքը նաեւ
Թալով գերար դիմաւորած են ու շատ սրտա-
տեսարան մը ներկայացուցած են: Հատ փա-
տի ու ջնոմեռանդ կերպով ընդունելութիւն
է իրենց՝ փողոցները ճաղկներով ծածկուած
զօրակներով զարդարուած է:

ԱՄԵՐԻԿԱ

Ենգեալ ամուսն Լմերիգայի դէպքերը իր
կարեւոր են: Վերջապէս յաջողութիւնով պատ-
ցաւ Հիւսիսի ջանքերը աս տարուան իրեք մեծ
նաւներէն երկուքին յաղթութիւն վաստակելով:
Կոստապետ Փարակուլը առաւ Սպիլ քա-
ղաքը պաշտպանող բոլոր բերդերը մէջի բերդա-
պարիսպները մէկտեղ ու 250 հատի չափ ալ թի-
նօթներ: Թշնամիին նաւատորմին ալ առաւ ու
զաքին նաւահանգիստն ու մերձակայ տեղերը
ցարձակ իր ձեռքն են:

Ղէնէրալ Հէրմէն ալ Ղորձիա նահանգին
իր մեծ նպատակը գլուխ հանեց: Եթեւնեան առե-
կցաւ ու ապստամբ բանակին միացողը նահանգ
հարաւային կողմը վտնուեցան: Եսիկայ շատ
մեծամեծ պատերազմներէն եղած վերջնական
դիւնքն է, որոնց մէջ Հարաւայիններուն կորուս-
տը 50,000 հոգիէն պակաս չէր:

Վերջինեայի բանակէն դեռ որոշեալ արդիւնք
եղած չէ: Քանի մը պատերազմներ եղան հո-
ւանուան մէջ՝ որոնց արդիւնքը ընդհանրապէս
սխալներուն նպատակը էր:

Մէրիլանտէն վտնուեցան ասպետութեանը ու
նանկ կերպով թէ դէպ ի Ռիչմոնտ կը քաջալ-
բայ աս անցած ամուսն մէջ Հիւսիսի ամեն
մեծ արդիւնքը Ղէնէրալ Կրանթին Ռեյնոլտս
կաթոլիկն առնելն էր որ Ռիչմոնտին ու աս-
մէջ տեղն եղած գլխաւոր հաղորդակցութեան
ծրն է:

Ես գործը գլուխ հանելու համար երեք մեծ
տերազմ եղաւ, որոնց մէջ երկու կողմն ալ
մեծ կորուստներ ունեցան ու խիստ յուսահատ
մաղթութիւններ եղան: Վերջերս նորէն տեղ
փոք մը եղաւ Ղէնէրալ Կրանթին աս եր-
թութիւն վրայ բռնած դիրքէն վտնուելու
երկայն ու արիւնահեղ պատերազմէ մը ետեւ
բան իր ձեռքը մնաց ու ասիկայ կրնայ Ռիչմոնտ
առնուելուն առաջնորդել:

Հիւսիսայիններուն Ռամկաւարական կողմն
Թիւնը Ղէնէրալ Մաք Էլլանը նոր Կաթոլիկ
ըլլալու անձանց կարգը նշանակած են հիմա
Կաթոլիկները կրկին անկայ ընտրել կողմն:

Ինտրութիւնը Կոնթինէրի առաջին երեքշաբթի
պիտի ըլլայ, ու անանկ կը յուսացուի թէ
կուան Կահապաճը նորէն ընտրուի: Ես երկու
ձանց սկզբունքներուն մէջի մեծ տարբերութիւն
է որ հիմնական Լինգուէն Կաթոլիկ հաշտու-
չպիտի ընէ մինչև որ Հարաւը միանայ Հիւսիսի
և գերութիւնը ջնջուի: Ղէնէրալ Մաք Էլ
թէ որ ընտրուի, Թոյլտուութիւն պիտի ընէ որ
բաւի մէկ մասին մէջ գերութիւնը մնայ, սա պայ-
մով Կառավարութեան իշխանութեանը նորէն
նշուլ պատրաստ ըլլան:

Հաւատարմ բան չէ որ աս երկու անձանց
ալ ընտրուի, Հարաւին Հիւսիսէն բաժնուելու
ւանութիւն տայ, բայց թէ և Հարաւը հիմա
որ բնաւ Հիւսիսին հետ չպիտի միանայ, շատ
նական է որ քանի մը ամիսէն ետեւ Հիւսիսին
Թեանը զինուած ընէ ու Միութեան հաստատ-
հուելով հաշտութիւն ըլլայ: